

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060202

DOM
2018-04-19
Stockholm

Mål nr
M 10855-15

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2015-11-18 i mål nr M 4309-14, se bilaga A

KLAGANDE

Sand & Grusaktiebolaget Jehander, 556016-1183, Box 47124, 100 74 Stockholm

Ombud: Advokaterna BH och PHM

MOTPARTER

Se bilaga B

SAKEN

Tillstånd till bergtäkt m.m. på fastigheten XXX i Haninge kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Länsstyrelsen i Stockholms län, miljöprövningsdelegationen, beslut den 4 juli 2014, (dnr 5511-12437-2012) med följande tillägg till villkor 3:

Anslutningen till väg 551, från den nya enskilda vägen från täktverksamheten, ska utformas på så sätt att vänstersväng norrut mot Tungelsta omöjliggörs för fordon med en totalvikt överstigande 3,5 ton. Tillståndet får inte tas i anspråk förrän länsstyrelsen i egenskap av tillsynsmyndighet konstaterat att anslutningen är utformad på sådant sätt.

Dok.Id 1290469

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	sid.
DOMSLUT	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN	4
UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN	4
Jehander	4
<u>Vattenfrågor</u>	4
<i>Krävs tillstånd till vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken?</i>	4
<i>Påverkan på vattenkvaliteten</i>	5
<u>Behovet av täkten</u>	6
<u>Störningar för omgivningen</u>	7
<i>Påverkan på hästverksamhet</i>	7
<i>Trafiken på Söderbyvägen</i>	8
Länsstyrelsen	8
Haninge kommun	8
Enskilda motparter	9
<u>Vattenfrågor</u>	9
<u>Miljökonsekvensbeskrivningen</u>	10
<u>Behovet av täkten</u>	10
<u>Lokaliseringen</u>	10
<u>Störningar för omgivningen</u>	11
<i>Buller, vibrationer och damning</i>	11
<i>Påverkan på hästverksamhet</i>	13
<i>Trafiken på Söderbyvägen</i>	14
<i>Påverkan på naturvärden</i>	16
<u>Övriga invändningar</u>	16
Tillägg övriga enskilda motparter	17
UTREDNINGEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN	25
Remissyttrande från Trafikverket	26
Kommentarer till Trafikverkets yttrande	27

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL	31
Vattenfrågor	31
<i>Krävs tillstånd till vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken?</i>	31
<i>Påverkan på vattenkvaliteten</i>	32
Miljökonsekvensbeskrivning	32
Behovet av täkten	33
Kommunens översiktsplan	34
Lokaliseringen i övrigt	35
Störningar för omgivningen	35
<i>Buller, markvibrationer och damning</i>	35
<i>Påverkan på hästverksamhet</i>	36
<i>Trafiken på Söderbyvägen</i>	36
<i>Påverkan på naturvärden</i>	38
Övrigt	39
Sammanfattande bedömning	39
SKILJAKTIG MENING I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN	41
Bilaga A, Mark- och miljödomstolens dom	
Bilaga B, Motparter i Mark- och miljööverdomstolen	

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Sand & Grusaktiebolaget Jehander (Jehander) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska fastställa miljöprövningsdelegationens tillståndsbeslut. Jehander har gått med på att ytterligare ett villkor sätts i huvudsaklig överensstämmelse med vad som framgår av domslutet.

Länsstyrelsen i Stockholms län har medgett Jehanders yrkande om ändring.

Haninge kommun har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

Övriga motparter (se bilaga B, 3-291) har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Jehander har utöver vad bolaget framfört tidigare tillagt i huvudsak följande:

Vattenfrågor

Krävs tillstånd till vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken?

Tillstånd till vattenverksamhet krävs inte i de fall det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena. Förorening av grundvatten utgör inte vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken utan miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken. För närmare utredning och beskrivning av vattenfrågorna hänvisas till miljökonsekvensbeskrivningen och till vad bolaget anfört till mark- och miljödomstolen. De risker som framförs avseende negativ påverkan söder om täktområdet är kopplade till masshanteringen, som är en del av den miljöfarliga verksamheten. Dessa risker innebär inte att verksamheten innefattar tillståndspliktig vattenverksamhet.

Underlag från SGU visar att området karakteriseras av mindre goda uttagsmöjligheter i berg (mediankapacitet <600 L/h), dvs. att det är ett begränsat vattenförande kristallint berg. SGU:s berggrundskarta visar att det inte förekommer några större karterade sprickzoner eller strukturer som korsar det planerade täktområdet. Det anförda bekräftas av de kapaciteter som finns i de bergborrade brunnarna inom cirka tre kilometers radie från det planerade täktområdet. För ett flertal av dessa brunnar finns notering om att de har tryckts (hydraultryckning) eller till och med sprängts för att erhålla en högre kapacitet. Detta är åtgärder som i huvudsak förknippas med brunnar i relativt tätt berg. Den genomförda VLF-undersökningen kompletterar ovanstående information och bekräftar denna, i den mån så kan göras. Sammantaget saknas det anledning att anta att berget inom planerat brytområde skulle vara starkt vattenförande. Som framgår av ansökan kommer brytning att ske under grundvattenytan och grundvattenbortledning kommer att ske. Eftersom den förutsebara förändringen av vattenförhållandena (grundvattensänkningen) är lokal är det uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skulle skadas av dessa lokalt förändrade grundvattenförhållanden.

Påverkan på vattenkvaliteten

Det föreligger principiellt inte någon risk för förorening av grundvatten vid bergtäkt under grundvattenytan. Bergtäkten utgör en lokal hydraulisk lågpunkt och grundvattenströmning sker in mot täkten (medförande ett grundvattenläckage). Det sker således inte någon grundvattenströmning ut från täkten. Vad gäller vattenavledning från täkten, bestående av inläckande grundvatten och direkt nederbörd över brytområdet, planeras sådan avledning ske genom aktiv pumpning till en sedimenteringsdamm med oljeavskiljare och vidare från denna damm norrut mot sumpskogsområde (utströmningsområde). Risken för negativ påverkan på grundvattenkvalitet som följd av den planerade vattenhanteringen bedöms som mycket liten. Även efter avslutad efterbehandling och fullständig uppfyllnad av täktsjö kommer ytvattenutflödet från täktsjön att ske mot norr. Det södra masshanteringsområdet kommer endast att nyttjas för rena, inerta massor. Det föreligger således inte någon risk för negativ påverkan på grundvattnet söder om

täktområdet. Det finns inte heller någon risk för negativ påverkan på Östnorabäcken som rinner längs den södra gränsen för området.

Behovet av täkten

Mark- och miljödomstolen har missbedömt vilket utbud och vilken efterfrågan av bergmaterial som finns i den sydöstra delen av Stockholmsregionen. Det finns ett klart behov av bergmaterial utöver vad som kan tillgodoses genom befintliga täkter och entreprenadberg. Enligt länsstyrelsens rapport 2000:11 uppgick produktionen av bergmaterial i det sydöstra försörjningsområdet år 1999 till närmare två miljoner ton per år. Idag är den årliga maximala tillgången på material från täkter inom det sydöstra försörjningsområdet 1,2 miljoner ton, d.v.s. ca 800 000 ton lägre än den årliga produktionen 1999. Några nya bergtäkter har inte heller tillkommit inom de angränsande kommunerna Botkyrka och Salem, som tillhör det sydvästra försörjningsområdet. Produktionen av bergmaterial är betydligt lägre än behovet i Haninge kommun. Produktionen behöver öka med ca 160 000 ton per år för att täcka behovet, bl.a. med hänsyn till den förväntade befolkningsökningen. Bolaget har sammanställt en kapacitetsanalys för den södra Stockholmsregionen enligt vilken utbudet av bergmaterial understiger behovet. Enligt Sveriges Geologiska Undersökningars (SGU) rapport Grus, sand och krossberg 2015 (2016:3) finns det ett behov av ökad ballastproduktion, särskilt i storstadsområdena, samtidigt som det krävs att fler bergtäkter placeras på ur transportsynpunkt gynnsamma platser.

Entreprenadberg kan inte ersätta behovet av en bergtäkt. För flera användningsområden, som tillverkning av asfalt och betong, är det viktigt med hög kvalitet och stabila egenskaper vilket entreprenadberg inte kan tillgodose. För att framställa betong krävs ballastmaterial i olika storleksfraktioner. Bergmaterialet i Ekeby kommer att kunna användas till betongballast i de större fraktionerna. Det kommer också att kunna användas till asfaltstillverkning, men eventuellt inte till de högsta kvalitetsklasserna. Bergmaterialet kommer också gå att använda till nästan alla typer av vägbyggnadsmaterial. Förutsättningar finns därmed att använda bergmaterialet till fler användningsområden än entreprenadberg. Det finns därför ett uppenbart behov av bergmaterial från Ekeby.

Behovsfrågan kan inte avgränsas till en enda kommun, i detta fall Haninge kommun, utan en behovsprövning behöver göras regionalt. Det är länsstyrelsen som har den bästa övergripande kunskapen och överblicken avseende det regionala materialförsörjningsbehovet. Mot bakgrund av länsstyrelsens redovisade uppfattning till mark- och miljödomstolen saknas det skäl att ifrågasätta att det finns ett behov av produkter från den ansökta verksamheten. Den ansökta verksamheten har aldrig syftat till att tillfredsställa behovet av en särskild sorts stenkross. Bergmaterialet kommer att kunna användas till betongballast i de större fraktionerna, till asfaltstillverkning och till nästa alla typer av vägbyggnadsmaterial. Detta ligger i linje med behovet i regionen.

Mark- och miljödomstolen har använt olika geografiska områden vid sin bedömning av utbud respektive efterfrågan av bergmaterial. Vid bedömningen av efterfrågan har analysen avgränsats till att enbart avse Haninge kommuns behov, samtidigt som bedömningen av utbudet har utgått från ett väsentligen större geografiskt område som omfattar de befintliga täkterna Riksten i Botkyrka kommun och Gladö kvarn i Huddinge kommun. Domstolen har emellertid inte tagit hänsyn till att dessa täkter även tillgodser behovet av bergmaterial i Botkyrka och Huddinge kommuner.

Kommunens nuvarande och planerade bebyggelseexpansion i området kräver mycket bergmaterial. Det finns inte möjlighet att tillgodose detta behov uteslutande med bergmaterial från diverse infrastrukturprojekt. Utan tillgång till krossmaterial som kan användas för betongframställning är det sannolikt att behovet av betongballast i Haninge kommun istället måste tillgodoses genom uttag i de kvarvarande naturgrustäkterna i länet.

Störningar för omgivningen

Påverkan på hästverksamhet

Den ansökta täktverksamheten kan bedrivas utan att det medför någon oacceptabel störning för pågående hästverksamhet. Det utlåtande som Ekeby Säteri åberopat bekräftar att det inte finns några särskilda utredningar eller studier avseende påverkan på hästar. Bullernivåerna från den ansökta täktverksamheten kommer att ligga långt

under de nivåer som avses i Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om hästhållning (DFS 2006:7).

Trafiken på Söderbyvägen

Den tunga trafiken ger inte upphov till oacceptabla olägenheter om de föreslagna trafikåtgärderna genomförs. Om den planerade täktverksamheten inte kan lokaliseras till Ekeby måste den lokala ballastmaterialförsörjningen till betydande del ske genom införsel från grannkommunerna. Även under sådana förutsättningar måste vägarna vara utformade för att hantera en försörjning av bergmaterial till Tungelsta. Längre transporter innebär högre belastning på vägnätet, ökad belastning på miljön och en i viss mån ökad risk för trafikolyckor. I det lokala perspektivet är den valda lokaliseringen alltså bättre ur trafiksynpunkt än alternativet.

Länsstyrelsen har hänvisat till sitt yttrande i mark- och miljödomstolen, där länsstyrelsen anförde bl.a. följande:

För närvarande finns det fyra tillståndsgivna grus- och bergtäkter samt en schaktmassedeponi inom de sydöstra och södra delarna utav länet. Tillståndstiderna och uttagsmöjligheterna för vissa av dessa täkter är dock begränsade. Det finns därför ett behov av stationära långsiktiga täkter med möjlighet till massåtervinning för att upprätthålla en hållbar materialförsörjning utan långa transportavstånd. Detta gäller även om större bygg- och infrastrukturprojekt genomförs i regionen. De bergmassor som bryts ut i samband med dessa projekt kommer även att behöva transporteras, bl.a. till befintliga täkter, för mellanlagring och förädling.

Haninge kommun har vidhållit vad kommunen framfört tidigare och har tillagt i huvudsak följande:

Ansökningshandlingarna har inte kunnat visa på tillfredställande trafiklösningar. Alternativa täktlokaliseringar har inte utretts. I kommunens nya översiktsplan, som antogs den 7 november 2016, är Ekeby inte längre utpekad som intressant ur bergtäktssynpunkt. Istället anges att Tungelsta är ett område för bostadsutveckling.

Därmed förordas byggande av bostäder framför miljöfarlig verksamhet, vilket bör väga tungt i bedömningen av den ansökta verksamhetens tillåtlighet. Det område som är av intresse har utpekats som lämpligt för bostadsbyggande i den gällande översiktsplanen. Området behövs för annan lämpligare och samhällsnyttigare användning i form av nya bostäder. Ett stort bebyggelsestillskott har skett och sker i Tungelsta. Här finns god tillgång till byggbar mark. Läget erbjuder ett attraktivt naturnära och lantligt boende med goda möjligheter till hästverksamhet. Det finns tillgång till kollektivtrafikförbindelser med centrala Stockholm och övriga regionen. Bostäderna kommer att påverkas negativt av en berg- och grustäkt i närområdet. Behovet av att säkerställa tillgång till tätortsnära grönstruktur blir än mer uttalat då exploateringsgraden kommer att vara hög i bebyggelseområdena. Hästnäringen är en av de största näringsgrenarna i Haninge. Näringen är beroende av möjlighet till områden för rörligt friluftsliv, vilket kommer att motverkas av täktverksamheten.

Behovet av tækten ifrågasätts. Det finns andra befintliga infrastrukturprojekt och annan byggnation, bl.a. Albyberg och Norviks hamn, där det bryts och kommer att brytas berg. Öppnande av en bergtäkt innebär en irreversibel skada i landskapet. Att anlägga en bergtäkt och bergkrossverksamhet i närhet till befintlig och planerad bebyggelse samt annan störningskänslig verksamhet är inte förenligt med kommunens och regionens utbyggnads- och bevarandestrategier. Lokaliseringsprincipen enligt 2 kap. 6 § miljöbalken kan då heller inte anses uppfylld. Sammantaget är bedömningen att den ansökta verksamheten om bergtäkt och kross med mera på fastigheten XXX varken är lämplig eller nödvändig.

Enskilda motparter

Ett stort antal enskilda motparter har yttrat sig i målet. De har utöver vad de framfört i mark- och miljödomstolen sammantaget tillagt i huvudsak följande:

Vattenfrågor

Det går inte att utesluta att grundvattnet kommer att påverkas vilket kan drabba enskilda brunnar. Det saknas en konsekvensanalys för grundvattenfrågorna. Dagvatten

från masshanteringen kan förorena både grundvatten och vattendrag. Det finns risk att sprängningar leder till sprickbildningar som dränerar bort grundvatten.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Miljökonsekvensbeskrivningen har flera brister. Den är för generellt hållen och förminskar de problem som kommer att uppstå. Den berör inte grundvattenfrågan eller påverkan på människors hälsa genom damning. Förslaget till trafiksäkerhetshöjande åtgärder borde ha funnits med redan i miljökonsekvensbeskrivningen. Jehander har inte samrått med de boende i Hagaberg.

Behovet av täkten

Det finns inte behov av bergtäkten eftersom stora mängder bergmassor finns tillgängliga från andra täkter i området och från Albyberg, Norviks hamn och förbifart Stockholm. Den täkt som Skanska ansöker om vid Västnora kommer att bidra till att områdets behov av bergmaterial kommer att tillgodoses utan täkten vid Ekeby. Den lokala utbyggnaden som medför behov av grus har redan satt i gång och har säkrat sitt behov av grus från annat håll. Torrt och saltinblandat halkbekämpningsmaterial produceras även i täkten i Sorunda. En deponi- och återvinningsanläggning har tillkommit i närområdet vid Fors (XXY). Det finns därför inte längre något behov för en återvinning vid Ekeby och Jehanders ansökan bör avslås i denna del.

Lokaliseringen

Lokaliseringen är olämplig med hänsyn till boendemiljön, friluftslivet, hästverksamheten och trafiken. Den aktuella typen av verksamhet bör placeras på betryggande avstånd från bebyggelse och friluftsliv och på ett sådant sätt att transporter sker på större trafikleder. Verksamheten kommer att pågå under mycket lång tid och kommer under denna tid ha mycket stor inverkan på omgivningen. Täktverksamheten kommer att medföra en sänkt livskvalitet för dem som bor och vistas i området. Många av dem som bor i Tungelsta har valt att göra det på grund av

den lugna och fina miljön. Deras intresse bör ges företräde framför Jehanders. Tidigare ansökan om täkt tillstånd inom samma område har avslagits.

Täkten kommer att kraftigt försämra boendemiljön i Tungelstaområdet. Detta gäller särskilt områdena Mildensborg, Hagaberg, Ekeby, Rosendal och Utlida. Det bor flera hundra personer i närområdet varav många är barn. 50 personer bor inom 500 meter från täktområdet. Nybildade fastigheter kommer att hamna inom 1000 m avstånd från takten. Utfarten från täktområdet kommer endast ligga några 10-tals meter från närmaste bostadsbebyggelse.

Möjligheterna till expansion av bostadsbebyggelsen i Tungelsta kommer att begränsas av täktverksamheten. Kommunen ger inte bygglov kring det planerade verksamhetsområdet. Täktverksamheten är oförenlig med Haninge kommuns ambitioner om ett växande Haninge. Det är olämpligt att lokalisera en bergtäkt till lugna och naturnära bostadsområden. Trädgårdsstaden Tungelsta kommer att fördärvas. Behovet av rekreationsområden kommer att öka till följd av bebyggelseexpansionen i Tungelsta.

Lokaliseringen är olämplig även med hänsyn till att en stor del av trafiken till och från takten kommer att gå genom Tungelsta. Det finns inga alternativa vägar för att undvika den farliga trafiken på Söderbyvägen.

Jehander har inte visat att den valda lokaliseringen är den minst ingripande. Övriga lokaliseringalternativ har inte utretts. Det saknas fakta som stöder att lokaliseringen vid Ekeby medför minst intrång och olägenhet för människors hälsa och miljö.

Störningar för omgivningen

Buller, vibrationer och damning

Boende och verksamma i området kommer att drabbas av allvarliga störningar i form av buller och vibrationer från sprängningar och bearbetning av bergmassor.

Verksamhetsområdet ligger högt i terrängen och det är omöjligt att begränsa bullret

därifrån. De närmast boende vid Ekeby bor ca 300 meter från verksamhetsområdet. Även boende i Hagaberg och Utlida kommer att drabbas. Flera hus i Hagaberg ligger på en bergsrygg på samma höjdnivå som den planerade täkten och är därför särskilt utsatta för buller. De närmaste masshanteringsområdena ligger endast 250 respektive 400 meter från Mildens väg vilket är oacceptabelt nära.

Buller från sprängningar vid bergtäkten går inte att jämföra med trafikbuller eller buller från verksamheten vid Berga skjutfält. När man knackar och krossar sten hörs ljudet flera kilometer bort. Erfarenheter från gruvor visar att sprängningarna kommer orsaka kraftiga vibrationer långt från sprängplatsen. Ljudförhållandena påverkas av bl.a. vindriktningen. Naturliga ljudbarriärer som t.ex. träd kommer att försvinna. De återopade bullerberäkningarna är endast teoretiska.

Försvarsmakten har våren 2015 utökat sitt bullerskyddsområde vid Berga till att innefatta området från Mildens väg till Gryts trafikplats. Detta kommer att påverka den allmänna bullernivån i närområdet och har inte tagits med i de bullerutredningar som ingår i ansökan. Att ett område redan är påverkat av buller är inte ett godtagbart argument för att ytterligare bullerstörningar bör tålas.

Någon bullerutredning med anledning av den ökade tunga trafiken har inte genomförts för boende utmed Söderbyvägen. Om bullret från verksamheten kommer att dränkas av buller från Söderbyvägen måste detta bero på den ökade tunga trafiken. Vägbuller hörs idag från riksväg 73 men inte från Söderbyvägen.

Naturvårdsverkets riktlinjer för externt industribuller är inte anpassade för lantliga miljöer där upplevelsen av bullret är större. De av länsstyrelsen beslutade begränsningsvärdena för vibrationer och lufttryckvågor är högre än vad som gäller för andra täkter.

Damm från verksamhetsområdet och transporterna kommer att sprida sig med vinden över stora områden och lägga sig som ett täcke i omgivningarna. Dammet medför hälsorisker för närboende. Jehander har inte redovisat vilka partiklar som dammet kommer att bestå av, hur dessa sprids och hur hälsofarliga de är.

Verksamheten ger bl.a. upphov till stora mängder kvartsdamm. Kvartsdamm består av hårda partiklar av kiseldioxid som inte bryts ner i kroppen. De minsta partiklarna kan tränga ända ner i lungblåsorna med inandningsluften och kapslas in i ärrvävnad i lungblåsorna. Det ger inflammation och ärrbildning i lungvävnaden. Inandning av kvartshaltigt damm kan ge upphov till KOL och silikos (stendammslunga). Det saknas en konsekvensanalys av hur stendamm med inslag av kvarts och mineralämnen kommer att påverka människors hälsa och i vilken utsträckning det kommer att beröra de boende i området. Damm och farliga ämnen riskerar också att påverka de jordbruksprodukter som odlas i området. Det dammar redan idag mycket från arbetsområdet vid Tungelsta station och från transportererna med stenkross.

Jehander har endast beskrivit möjliga åtgärder mot damning men har inte gjort några åtaganden. Erfarenheter från Jehanders anläggning i Riksten talar för att Jehander inte kan hantera de damningsproblem som kommer att uppstå kring anläggningen. Vattenbegjutning fungerar inte vintertid, vilket framgår tydligt vid Riksten.

Påverkan på hästverksamhet

Lokaliseringen är inte lämplig med hänsyn till hästverksamheten i området. Tungelsta med omnejd är ett av Sveriges hästtätaste områden, där ridsporten är stor bland både barn och vuxna. Hästverksamhet bedrivs på ridanläggningen vid Ekeby säteri, där det finns drygt 100 hästar och ca 250 aktiva ryttare, samt på flera andra fastigheter och ridanläggningar. Bergtäkten kommer att medföra stor påverkan på möjligheterna att bedriva hästverksamhet i området. Det finns en stor risk att hästar blir skrämde av buller från bergtäkten och den tunga trafiken, och att detta leder till olyckor. Hästar är flyktdjur och särskilt känsliga för vibrationer. Hästar riskerar att bli skrämde och råka i sken vilket medför påtaglig risk för skada på djur och människor. Risker för olyckor är särskilt stor eftersom många barn och mindre erfarna ryttare rider vid Ekeby. Det saknas utredning hur hästarna påverkas av buller och vibrationer. Hästars hörsel har ett annat frekvensomfång än människors. Hästar kan uppfatta väldigt låga frekvenser av geografiska vibrationer och kan t.ex. reagera tidigt på jordbävningar. Det är tveksamt ur ett säkerhetsperspektiv om det är möjligt att ha hästar i hage eller rida/köra dem när

sprängningarna sker. Sprängningar vid kabelarbeten vid Söderbyvägen har skrämmt hästar. Påståendet att bullret från tåkten skulle dränkas av trafiken på väg 551 är orimligt. Det finns också en överhängande risk att bullret påverkar hästarnas hälsa menligt vilket strider mot djurskyddslagstiftningen.

Hästverksamheten på Ekeby begränsas i flera riktningar av tåktverksamheten och den tunga trafiken på Ekebyvägen. Många ryttare rider i Ekebyskogen och längs med Söderbyvägen. Ökningen av tung trafik kommer att stänga in de ryttare som i dag rider längs med och korsar Ekebyvägen. Jehanders förslag till vägpassager för hästar är olämpliga.

Trafiken på Söderbyvägen

Söderbyvägen är olämplig för tung trafik. Vägen är smal och har skarpa kurvor med dålig sikt. Det är svårt för bilar att mötas utan att sänka farten. Två lastbilar kan inte mötas på vägen. Vägen saknar belysning och vägren. Det finns inte heller någon trottoar eller gång- och cykelbana. Vägen är i dåligt skick och påverkas kraftigt av tjällossning som orsakar skador på vägbeläggningen varje år. Trafiken i samband med utbyggnaden av järnvägen har medfört att vägkanterna har tryckts ut och att hål, sprickor och spårbildning har uppstått på vägen. Söderbyvägen är underdimensionerad för ökad tung trafik.

Söderbyvägen har 32 utfarter mellan Tungelsta och väg 73/Nynäshamnsvägen. Stora utfarter finns vid Mildensborg, Hagaberg, Ekeby och Utlida. Ca 10 utfarter ligger söder om utfarten från tåkten. Dessa används av ca 150 hushåll. I de flesta fall är sikten skynd vid utfarterna. Tunga fordon hinner inte stanna. Trafiksituationen är särskilt farlig på vintern.

Olycksrisken är stor på Söderbyvägen. Trafiken kör fort och det förekommer ofta farliga trafiksituationer. Det sker flera olyckor varje år. Det har varit 12 incidenter med tung trafik sedan arbetena på järnvägen vid Tungelsta började. Flera avåkning med tunga fordon har inträffat trots att väglaget har varit bra. Risken för olyckor kommer att öka kraftigt när ett stort antal tunga lastbilstransporter ska samsas med de

fotgängare, cyklister och personbilar som använder vägen idag. Vägen används också för fortkörning av motorentusiaster.

Vägen trafikeras av barn, cyklister och ryttare. Många av de boende i området är barnfamiljer. Söderbyvägen är den enda skolvägen till Tungelsta eller Västerhaninge och många barn åker skolskjuts från hållplatser längs vägen. Barn i mellanstadieåldern cyklar till skolan på vägen. Med så omfattande tung trafik kommer barnen inte att kunna ta sig till skolan på egen hand. Boende i Mildensborg, Hagaberg och Ekeby måste gå eller cykla längs Söderbyvägen för att nå kollektivtrafik vid pendeltågsstationen i Tungelsta eller busshållplatsen i anslutning till väg 73. Många cyklar längs Söderbyvägen för att komma till Östnorabadet som är den enda badplatsen i närheten av Tungelsta. Det finns inga alternativa vägar för att undvika trafiken på Söderbyvägen. Ett stort antal barn och ungdomar samt även brukare använder Söderbyvägen för att ta sig till och från ridklubbens anläggning i Tungelsta. Ridklubben har betesmark på båda sidor om vägen och ryttare använder vägen för att ta sig till olika skogsområden. Barn korsar också Söderbyvägen på väg till ridanläggningen vid Ekeby. Barnen känner sig otrygga på grund av trafiken.

De av Jehander föreslagna trafikåtgärderna är inte tillräckliga. En breddning av vägen till 7 meters bredd medför inte någon tydlig förbättring av trafiksäkerheten. Lastbilarna kommer att köra fortare och riskerna för gående, cyklister och ryttare kommer att kvarstå. Inga åtgärder har föreslagits hur vägen ska göras säker för gående. Det kommer att bli för farligt att gå till busshållplatsen vid väg 73. Hastigheten bör sänkas och en separat gång- och cykelbana anläggas som är skild från Söderbyvägen av en barriär eller ett stängsel. Korsningen vid Hagaberg och Ekebyutfarterna bör åtgärdas. Jehander kan inte lämna några garantier för att trafiksäkerheten inte försämras. Det finns inga planer på att lägga en busslinje längs Söderbyvägen.

De föreslagna trafikåtgärderna är otillräckliga. Sökandens trafikutredning är bristfällig. Uppgifterna om trafikflödet är felaktiga och den redovisade olycksfrekvensen är inte relevant eftersom endast trafikolyckor som rapporterats till polisen har redovisats. Trafiken har ökat sedan de åberopade mätningarna gjordes och idag sker uppskattningsvis ca 1 500 fordonrörelser per dygn på vägen söderut.

Analysen av trafiksituationen berör inte hur trafiksäkerheten påverkas för fotgängare, cyklister och hästar som trafikerar vägen.

Jehandens utredning om olycksfrekvensen avser tiden innan arbetena på järnvägen vid Tungelsta började. När dessa arbeten pågick skedde dagliga makadamtransporter på Söderbyvägen och under denna tid skedde flera olyckor med tung trafik. Tre tunga lastbilar körde av vägen och en personbil hamnade i diket vid möte med en tung lastbil.

Påverkan på naturvärden

Naturen kring täktområdet kommer att påverkas negativt och förstöras om en bergtäkt skulle bedrivas där. Skogen väster om täktområdet är gammal med rik fauna. Det finns tjäder, orrspel och salamandrar i området. Ett område med äldre skog med höga naturvärden sträcker sig från det föreslagna täktområdet till Träksjön. Även träksjön har höga naturvärden. Fynd av midsommarmätare har gjorts på fälten söder om Tungelsta. Fynd har även gjorts av mindre träfjäril och rosa jungfrufly. Det är olämpligt med en bergtäkt nära detta område då det är svårt att veta hur damm och ökade avgaser från tung trafik kan slå mot dessa populationer. En fjärilsinventering bör ske innan man överväger en exploatering.

Det finns mindre och större salamandrar och grodor i det biotopskyddade området vid Söderbyvägen. Det finns salamandrar också i Hagaberg och i pölarna runt XXX där verksamheten ska bedrivas.

Övriga invändningar

Omgivningarna kring täktområdet används av många som friluftsområde. Många rider och promenerar i området. Täktverksamheten kommer att begränsa möjligheterna att vistas i området och sprängningarna kommer att medföra påtagliga risker för människor och djur. Avspärningarna kommer att hindra folk från att passera platsen. Det kommer inte att vara möjligt att promenera i och njuta av naturen med en bergtäkt i området.

Bostadsfastigheter i närheten av täkten kommer att minska i värde och bli svåra att sälja. Det bör utredas om sökanden har påverkat Trafikverket genom att erbjuda sig att utföra och bekosta trafikåtgärder som egentligen ingår i Trafikverkats åtaganden. Det som har delegerats till länsstyrelsen är alltför långtgående.

Ekeby Säteri Förvaltning Aktiebolag, Turbinen Förvaltning AB, KCE och ME har dessutom tillagt i huvudsak följande:

Behovet av täkten

Sökanden har inte visat att det föreligger ett behov av en ny bergtäkt eftersom en tillförlitlig behovsutredning inte är presenterad. Inom regionen pågår det redan en mängd täkt- och entreprenadverksamheter som ger tillgång till stora mängder bergmaterial och det är inte visat att behovet av bergmaterial inte kan tillgodoses genom redan befintliga täkter. Det är alltså inte förenligt med god hushållning att anlägga en ny bergtäkt på platsen, med den negativa påverkan som en sådan skulle medföra. Att bolaget har ett exploateringsavtal med fastighetsägarna och ett eget intresse av att bryta materialet på just den här fastigheten får inte inverka på behovs- och lokaliseringsbedömningen enligt miljöbalkens regler. Framtida bebyggelseexpansion inom Haninge kommun är i sig inte ett argument för att det finns ett behov av att etablera en ny bergtäkt på platsen. Enligt SGU:s yttrande till mark- och miljödomstolen är Stockholmsregionen det område i Sverige som har den lägsta konsumtionen av ballastmaterial per capita och det saknas statistik över produktion och konsumtion av entreprenadberg.

Lokaliseringen

Ju större risken är att motstående intressen ska påverkas negativt av den nya bergtäkten, desto större är kraven på lokaliseringens omfattning och kvalitet. De synpunkter som förts fram av ett mycket stort antal närboende och andra sakägare som skäl varför lokaliseringen är olämplig är relevant och visar det olämpliga i den

föreslagna lokaliseringen. Ansökan saknar utredning om alternativa lokaliseringar i någon av Haninges grannkommuner, trots att det påstås föreligga ett behov av bergmaterial i hela det sydöstra försörjningsområdet. Länsstyrelsens rapport 2000:11 baseras på ett numera reviderat underlag som i sin nuvarande lydelse direkt motsäger att Ekeby skulle utgöra en lämplig lokalisering.

Störningar för omgivningen

Buller, vibrationer och damning

Etableringen av en ny bergtäkt på den sökta platsen skulle orsaka lidande och olägenheter för människorna som är bosatta i omgivningen. Det är felaktigt att verksamheten i Ekeby kommer att kunna utformas med tillräckligt avstånd till närboende så att riktvärden för buller och vibrationer inte överskrids. Flera bostäder ligger närmare täktområdet än 500 meter vilket underskrider det avstånd som Boverket rekommenderar för etablering av bergtäkter och krossanläggningar, varför sakägarna kommer att påverkas negativt. Bostadsfastigheten på XXZ ligger i omedelbar anslutning till täktfastigheten XXX. Bostadshuset är beläget cirka 400 meter från det planerade verksamhetsområdet. Ridhuset ligger endast ca 300 meter från det planerade brytområdet. Vidare ligger bostadshuset på XYZ endast cirka 300 meter från verksamhetsområdet. Enligt praxis ska korta avstånd till de närmast boende inverka på bedömningen av den planerade bergtäktens störning på omgivningen.

Påverkan på hästverksamhet

På fastigheten bedrivs sedan många år en omfattande hästverksamhet med flera stallbyggnader, en tränings- och travbana utomhus och ett ridhus. En stor del av den verksamheten bedrivs i direkt anslutning till det ansökta täktområdet. Verksamheten sysselsätter ett flertal anställda och besöks därutöver dagligen av ett mycket stort antal privatpersoner och professionella. En nyetablerad täktverksamhet kommer att medföra oacceptabla störningar som leder till att den pågående hästverksamheten tvingas upphöra. I sakkunnigutlåtandet från doktoranden SMV vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, behandlas frågan om hur hästarna påverkas av den

planerade bergtäkten på kort och lång sikt. Det konstateras att den negativa påverkan av såväl bergtäkten som den ökade trafiken kommer att innebära påtagliga risker. Människor, djur och omgivning riskerar att skadas om hästarna skräms. Bolagets påståenden om låga bullernivåer och att ljudet från täktverksamheten ofta kommer att maskeras av ljudet från hästverksamheten och trafikbuller är inte tillräckligt för att hästverksamheten på ett betryggande sätt ska kunna fortsätta att bedrivas. Att sprängningar uppges ske cirka en gång per månad och föregås av information är inte heller något som kan ses som en förmildrande omständighet. Det pågår även annan omfattande hästhållning och ridning i området, bl.a. är ett stort antal ridvägar anlagda i området. Hästhållningens betydelse för Haninge kommun och det rörliga friluftslivet skulle undermineras om tillstånd till den sökta bergtäkten beviljades.

Trafiken på Söderbyvägen

Det betydande tillskott av tung trafik som den ansökta verksamheten skulle innebära skulle ge upphov till olägenheter som inte kan tålas. Söderbyvägen är inte trafiksäker för tung trafik och framför allt inte för en betydande ökning av densamma. Detta oavsett om Jehander skulle vidta vissa förbättringsåtgärder på vägsträckan. Söderbyvägen är endast 4,20 meter bred och det förekommer redan idag olyckor. Flertalet ryttare använder sig av vägsträckan för att ta sig runt i Ekeby. För att Söderbyvägen skulle ha möjlighet att klara en sådan ökning av tung trafik som den ansökta verksamheten skulle innebära, behöver hela Söderbyvägen stärkas upp från grunden. Det förhållandet att Jehander och Trafikverket överenskommit att låta Jehander betala för bl.a. breddning av utvalda delar av vägen får inte medföra att Jehander i utbyte beviljas ett täktillstånd på platsen som bidrar till en betydande ökning av tung trafik. Om Mark- och miljööverdomstolen skulle finna att sådana skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått som krävs enligt miljöbalken skulle kunna få vidtas, får verksamheten ändå inte bedrivas då den medför risk för att ett stort antal människor får sina levnadsförhållanden väsentligt försämrade eller miljön försämrats avsevärt enligt stoppregeln i 2 kap. 9 § miljöbalken.

BW, CW, IS och **BA** (BW
m.fl.) har dessutom tillagt i huvudsak följande:

Vattenfrågor

Krävs tillstånd till vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken?

Den sökta verksamheten kommer att innebära rening och bortledning av såväl yt- som grundvatten. Verksamheten kräver därmed även tillstånd till vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken. Då Jehander inte har ansökt om vattenverksamhet kan tillstånd inte lämnas till den sökta verksamheten.

Påverkan på vattenkvaliteten

Av uppgifterna i miljökonsekvensbeskrivningen framgår att Jehander planerar att bryta tälkten till en nivå under grundvattenytan. Från tälktsjön kommer vattnet att pumpas upp till en sedimentationsdamm, infiltreras och återförs via en skyddsbarriär ut i sumpskogsområdet norr om tälktområdet. Vattenmängderna som tillförs detta område kommer att vara betydligt större än vad som är fallet idag, bl.a. beroende på att avdunstningen förändras då vegetationen tas bort från tälktområdet. Även om det inte finns någon risk för påverkan på kvantiteten i omkringliggande brunnar finns risk för påverkan på vattenkvaliteten. I och med att tälkten bryts till under grundvattennivån riskerar grundvattnet att påverkas av kontaminerat vatten från verksamheten.

I miljökonsekvensbeskrivningen dras en felaktig slutsats då det anges att förorenat vatten inte skulle kunna ta sig ner i grundvattnet och påverka vattenkvaliteten i brunnarna i omgivningen eftersom man har kunnat konstatera att berggrunden i brytområdet är utan stora vattenförande sprickor. VLF-undersökningar karterar brantstående men inte flacka strukturer. Det är inte utrett om det finns horisontella strukturer i berget som kan föra med sig förorenat vatten långa sträckor för att därefter påverka grundvattenkvaliteten. Det finns även anledning att räkna med att det vatten som hanteras i massaverksamheten kommer att innehålla förhöjda kvävehalter. Entreprenadmässor som enligt villkor ska vara inerta innehåller inte sällan asfalt och

andra material som kan komma att förorena det vatten som används vid masshanteringen.

Även om försiktighetsåtgärder vidtas föreligger det i praktiken alltid en uppenbar risk för att det förorenade vattnet från en masshantering tar sig igenom anlagda ytor och skyddsvallar. Detta skulle bl.a. kunna leda till att förorenat vatten rinner ner och vidare längs horisontella strukturer i berget eller ut i Östnorabäcken som rinner längs masshanteringsområdets södra gräns. Den sökta masshanteringen gränsar till grundvattenförekomsten Mildensborg medan träbränslehanteringen skulle komma att ligga direkt på denna grundvattenförekomst. Det saknas en beskrivning av vad som skulle kunna ske om förorenat vatten från tälten rinner ner i grundvattnet eller vidare i Östnorabäcken. Bäckan passerar ett antal bostadsfastigheter och når ett område som är omfattas av biotopskydd enligt 7 kap. 11 § miljöbalken. Konsekvenserna för Östnorabäckens naturvärden är inte belysta i ansökan. Detta gäller även för den brunn på Ekeby Säteris mark som förser 14 hushåll och cirka 120 hästar med vatten.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Jehanders miljökonsekvensbeskrivning är bristfällig då den inte behandlar risken för att vattenkvaliteten försämras som en följd av masshanteringen.

Miljökonsekvensbeskrivningen innehåller endast påståenden om att påverkan på grundvattenkvaliteten bedöms som mycket liten och att masshanteringsområdet endast kommer att användas för rena, inerta massor. Bolaget har inte heller presenterat en konsekvensutredning av hur utsläpp av miljögifter, buller och damning påverkar spannmål och djurfoder som odlas på angränsande jordbruksfastigheter.

Behovet av tälten

Jehander har inte visat att bergmaterialet från den sökta verksamheten är av särskild kvalitet eller har särskilda egenskaper som inte kan tillgodoses av andra tälter i regionen. Regionens behov av bergmaterial kommer under lång tid framöver tillgodoses genom tälterna i Riksten och Gladö kvarn samt genom bergmassor från anläggandet av Förbifart Stockholm och Norviks hamn. Regionen har inte heller behov

av en ny verksamhet för masshantering då sådana finns på ett flertal ställen i Södertörnsområdet.

Trafiken på Söderbyvägen

Ökningen av den tunga trafiken kommer att bli avsevärt större än vad Jehander har uppgett. Uppskattningsvis kommer sammanlagt ca 760 000 ton massor att transporteras till eller från fastigheten varje år. Flertalet av de lastbilar som kommer att användas är treaxlade lastbilar utan släp som normalt lastar ca 16 ton. Antalet tunga transporter till och från tälten skulle därmed i praktiken bli dubbelt så många, 304 istället för 162 per dag, som Jehander har påstått.

Söderbyvägen är redan idag drabbad av olyckor med tung trafik inblandad. De vägförbättringsåtgärder som Jehander har föreslagit är inte tillräckliga. De har utgått från en alldeles för liten ökning av den tunga trafiken och från att samtliga fordonsrörelser går att styra till väg 73. Att leda trafiken söderut på Söderbyvägen innebär bara att transporter som ska till områden väster om Tungelsta kommer att välja en annan väg genom samhället.

Söderbyvägen drabbas redan i dag regelbundet av olyckor. De uppenbara risker för olyckor som de tunga transporterna skulle medföra gör följdverksamheten av den sökta verksamheten direkt farlig för trafikanter och boende längs de aktuella vägarna

BA har dessutom tillagt att sikten från hennes utfart är bristfällig i dag.

RB, MVZ och **TVZ** har dessutom anfört bl.a. följande:

Området har förändrats under de senaste åren. Antalet permanentboende har ökat och nya bostäder har byggts. Att bredda vägen räcker inte för att säkerställa säkerheten. Eftersom det oftast blåser från syd kommer ljud och dammbildning att drabba dem och deras betesvallar. Enligt Jehander kommer bolaget att bevattna för att minska dammspridningen men frågan är hur detta ska lösas på vintern eller varma

sommardagar när det blåser kraftigt. I samband med att Trafikverket har byggt ett dubbelspår på sträckan Tungelsta-Hemfosa har deras hästar flera gånger reagerat kraftigt på ljud från den byggnationen, vilket har lett till skador på de personer som vid tillfällena red på hästarna. Runt deras fastighet finns vattenfyllda diken, vars vatten kommer från XXX. Sommartid går deras hästar, hundar och får till dikena för att dricka. Det kommer påverka djuren negativt eftersom kvaliteten på vattnet kommer att försämrans.

Om Mark- och miljööverdomstolen ger Jehander tillstånd ska tillståndet förenas med villkor om att förekomst av cykel- och gångvägar, belysning, bussförbindelse och säkra ridvägar säkerställs längs Söderbyvägen, att verksamheten får bedrivas endast på vardagar mellan 08.00 och 16.00 samt att uppehåll görs under semestertider, att det görs regelbundna mätningar av buller och dammspridning som garanterar att inget kvartsdamm kommer över deras betesvallar och vattendrag, att regelbundna mätningar görs av deras dricksvatten och dikesvatten. Vidare ska tillståndet förenas med ordentliga viten för Jehander om bolaget bryter mot något krav, att de får ersättning för värdeminskning av deras fastighet, uteblivna intäkter för hästverksamheten, vid skador på hästar och ryttare vid olyckor som orsakas av verksamheten vid bergtäkten samt att det genomförs en aktuell och seriös buller- och dammutredning innan start.

RB har dessutom anfört i huvudsak följande: Hon är veterinär och avser att driva en veterinärmedicinsk klinik och rehabiliteringscenter för hästar på fastigheten. Verksamheten är under uppstart. I nuläget bedrivs verksamhet med hundar och får på gården. Om en bergtäkt anläggs är en utveckling av denna verksamhet inte längre möjlig på grund av luftkvalitet, buller, vibrationer och trafik. Innan hon köpte fastigheten informerade både länsstyrelsen och kommunen henne om att det inte var aktuellt med en bergtäkt. Hennes fastighet ligger närmare platsen för sprängning än 700 meter som Jehander uppgett. Påverkan måste bedömas på hela fastigheten eftersom djurhållning och verksamhet bedrivs på gården. En ny och aktuell buller- och dammutredning bör presenteras då den tidigare är nästan 7 år gammal. En sådan utredning ska ta hänsyn till fastighetens läge och höjdnivå samt till nuvarande ljudnivå. Nivåskillnaden mellan verksamhetsområde på XXX och hennes fastighet är 30 meter.

MVZ och **TVZ** har dessutom hänvisat till vad de framförde i mark- och miljödomstolen och tillagt i huvudsak följande: De har byggt upp en hästgård och har gjort en stor investering. Hästar i området kommer att påverkas av buller. Ridvägarna i skogen kommer att begränsas och ryttarna tvingas ut på vägarna där långtradarna kommer köra. Ryttarna kommer att välja andra stall och hästföretagen kommer stå med tomma boxar. Hela Söderbyvägen behöver breddas, trottoar byggas och belysning sättas upp. Det är redan i dag svårt att möta lastbilar. Jehander har gjort en riskbedömning av vibration och luftvägsnivåer på deras fastighet. Det finns felaktigheter i Jehanders underlag om deras fastighet såsom bjälklag, byggnadstyp och markslag. I tidigare bullerutredning från år 2010 finns inte deras fastigheter med. Deras bostad ligger 700 meter från det område där det kommer sprängas, men deras fastighet ligger närmare än så. Det är en nivåskillnad om 30 meter mellan det planerade verksamhetsområdet och deras fastighet.

MBM och **RM** anser att Jehander ska lösa de bostadsfastigheter som förlorar i värde.

ME har dessutom anfört bl.a. att hon bor inom 300 meter från täktområdet och har en borrhäls vattenbrunn.

BF har dessutom anfört i huvudsak följande: Han har inte fått begärd bekräftelse från Trafikverket om att det finns en överenskommelse om att Jehander har åtagit sig att vidta trafiksäkerhetshöjande åtgärder på del av Söderbyvägen. Han yrkar att sökanden uppvisar den åberopade överenskommelsen med Trafikverket och att den delges alla som berörs av tillståndsprövningen.

HL, JF och **KW** har dessutom anfört bl.a. att de bor inom 250 meter från täktområdet.

AL har dessutom hemställt att Jehander föreläggs komma in med redovisning avseende vilka skadliga partiklar som kommer att öka i XXX med närområden samt tillagt bl.a. följande: Det saknas uppgift om vilka partiklar dammet

består av och i vilka mängder samt redogörelse för om dessa partiklar är hälsofarliga och dess spridningsrisk.

BMP har tillagt bl.a. att hennes hus ligger bara några meter från gatan och att hon kräver ett bullerplank om bergtäkten blir av.

BR och **SR** har tillagt bl.a. följande: De ser dagligen problem med att köra ut på väg 551. Sikten är begränsad. De föreslår att hastigheten sänks till 30 km/h samt att korsningen vid Hagaberg/Utlida och Ekeby görs om till en fyrvägsstoppkorsning.

AT har dessutom anfört bl.a. följande: Kommunen har tidigare beviljat en verksamhet bestående i att anlägga en konstgjord sjö i Stav där Jehander intygade att borttransport av material inte skulle ske norrut, dvs. Söderbyvägen mot Tungelsta. Överenskommelsen avbröts dock omedelbart och lastbilarna valde Söderbyvägen norrut. Detta förklarades med att det blev en kortare väg till platsen för avlämnande av materialet, vilket resulterade i lägre bensin- och slitagekostnader.

Tungelsta Ridklubb har dessutom hänvisat till barnkonventionen.

UTREDNINGEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Flera av motparterna har till stöd för sin talan åberopat fotografier. MK och JK har till stöd för sin talan bifogat en film. Flera parter har även hänvisat till handlingar som åberopats i mark- och miljödomstolen.

Mark- och miljööverdomstolen har hållit syn i målet.

Mark- och miljööverdomstolen har inhämtat remissyttrande från Trafikverket.

Trafikverket har anfört i huvudsak följande:

Breddning av väg 551 söderut från bergtäkten till motorvägspåfarten ska utföras till belagd bredd sju meter. Då kan två lastbilar mötas på ett tryggt sätt. Siktsträckor och sidoområden ska analyseras och ytterligare breddökning genomförs där det erfordras, till exempel i kurvor, så att längre fordon inte behöver gena i motsatt körfält. Sidoområden/slänter byggs om så att kraven i Trafikverkets regler för vägar och gators utformning uppfylls. I säkerhetszonen ska oeftergivliga hinder, till exempel, träd och större stenar avlägsnas. Vägräcken används vid behov på de sträckor där sidområdet inte rimligen kan byggas om. För väg 551 mellan motorvägspåfarten och infarten till bergtäkten förbättras trafiksäkerheten jämfört med dagens situation, förutsatt att föreslagna åtgärder enligt ovan genomförs. Samtliga åtgärder på vägen ska planeras och genomföras i samråd med Trafikverket samt bekostas av sökanden.

Vägen norrut från bergtäkten mot Tungelsta kommer att få viss trafikökning av tung trafik och där bör också åtgärder vidtas för ökad trafiksäkerhet och bärighet. Befintlig väg är smal och krokig med många utfarter, i synnerhet på den norra delen, och även en måttlig trafikökning bedöms påverka trafiksäkerheten negativt. Vägens utformning och läge i närheten till fastigheter gör att Trafikverket bedömer att erforderliga åtgärder på vägen kan vara svåra att genomföra. Trafikverkets bedömning är därför att trafiksäkerheten kommer att försämrats. Lillgårdsvägen och Stavsvägen på den här sträckan är kommunala vägar och för aktuell information om vägarnas status och påverkan på trafiksäkerhet hänvisas till Haninge kommun.

Bärighetsförbättrande åtgärder behöver sannolikt utföras med anledning av den ökade tunga trafiken. En bärighetsutredning behöver därför göras som omfattar väg 551 mellan motorvägspåfarten och Tungelsta. En hastighetssänkning till 60 km/h bör övervägas på väg 551, mellan motorvägspåfarten och Tungelsta. Det är länsstyrelsen som beslutar om hastighetsförändringar.

Jehander har med anledning av Trafikverkets yttrande anfört i huvudsak följande:

Bolaget åtar sig att i samråd med Trafikverket, och på det sätt som Trafikverket föreslår, utföra trafiksäkerhetshöjande åtgärder på sträckningen mellan den tänkta täktutfarten och söderut till påfarten till väg 73 (Nynäsvägen). Om Mark- och miljööverdomstolen bedömer att verksamhetens tillåtlighet är beroende av möjligheterna för tung trafik att färdas norrut från täktutfarten, godtar bolaget att tillståndet villkoras av att täktutfarten utformas så att vänstersväng med tung lastbil omöjliggörs, alternativt att bolaget ansöker hos länsstyrelsen om införandet av en lokal trafikföreskrift som innebär förbud mot vänstersväng för tung trafik vid utfarten.

Villkoret föreslås få följande lydelse: Tillståndet får inte tas i anspråk förrän länsstyrelsen i egenskap av tillsynsmyndighet konstaterat att anslutningen till väg 551, från den nya enskilda vägen från täktverksamheten, inte medger vänstersväng norrut mot Tungelsta för fordon med en totalvikt överstigande 3,5 ton. Genom det föreslagna villkoret säkerställs att verksamheten inte kan påbörjas förrän den eftersträvade trafiksäkerheten uppnåtts. Jehander åtar sig att genom kontakt med länsstyrelsen, Trafikenheten, respektive Trafikverket, tillse att nödvändiga trafiksäkerhetshöjande åtgärder kommer till stånd. En sådan nödvändig åtgärd kan exempelvis bestå i en särskild utformning av anslutningen, med konsekvensen att det blir praktiskt omöjligt för tunga lastbilar att svänga norrut mot Tungelsta. Ett förslag är att utfarten utformas som ett ”Y” med snäv vinkel i norrgående riktning istället för som ett ”T”.

Utformningen kommer inte att innebära begränsningar för personbil att göra vänstersväng och detta bedöms inte heller inverka negativt på trafiksäkerheten. Den föreslagna lösningen innebär att Jehander har en faktisk och rättslig möjlighet att uppfylla villkoret.

Vid kontakter med Trafikverket har det framkommit önskemål om att den nya enskilda vägen ska asfalteras närmast anslutningen till väg 551 i syfte att undvika grusspill på den allmänna vägen. Jehander har inget att erinra mot denna åtgärd och åtar sig att asfaltera den föreslagna delen av den enskilda vägen.

Vad gäller den del av väg 551 som sträcker sig från täktutfarten och norrut mot Tungelsta har det vid kontakt med Trafikverket framgått att bärigheten på sträckan är

godtagbar. Det föreligger därför inte något behov av en bärighetsutredning för den delen av väg 551. Om det skulle anses nödvändigt att göra en bärighetsutredning avseende sträckan är det, med hänsyn till de åtgärder och restriktioner som bolaget åtar sig i målet, inte skäligt att utredningen ska bekostas av bolaget. Väg 551 har under hösten 2016 varit föremål för bärighetsinspektion varigenom sträckan blev godkänd för full bärighet. Enligt uppgift från Trafikverket är det inte aktuellt att sänka bärigheten. Beträffande den del av vägen som sträcker sig från täktutfarten och söderut mot påfarten till väg 73 har det därtill genomförts bärighetsutredning i anslutning till Jehanders utredning av lämpliga trafiksäkerhetshöjande åtgärder på sträckan, samt att Trafikverket har träffat överenskommelser om hur denna sträckning ska säkras för tyngre trafik. Det föreligger således inte något behov av ytterligare bärighetsutredning avseende sträckan söderut från täktutfarten. Om det anses nödvändigt har bolaget inget att erinra mot att genomföra en bärighetsutredning, och anser att en utredning i sådant fall bör göras i samråd med Trafikverket för att närmare avgöra utredningens omfattning.

Länsstyrelsen har med anledning av Trafikverkets yttrande anfört i huvudsak följande: Länsstyrelsen förutsätter att de trafiksäkerhetshöjande åtgärder för väg 551 från infarten och söderut till Nynäsvägen som Trafikverket har föreslagit är tillräckliga för att vägavsnittet ska medge en säker trafikmiljö för samtliga trafikantgrupper som nyttjar vägen. Materialtransporter norrut mot Tungelsta är olämpliga och bör förhindras. Länsstyrelsen kan inte bedöma om bolagets föreslagna åtgärder om en utformning av utfarten så att vänstersväng med tung lastbil förhindras liksom införande av förbud mot vänstersväng är tillräckliga för att förhindra lastbilstrafik norrut mot Tungelsta. Länsstyrelsen ställer sig tveksam till om länsstyrelsen, såsom tillsynsmyndighet för täktverksamheten, har mandat att besluta om trafiksäkerhetsåtgärder i anslutning till allmän väg och områden utanför täktens verksamhetsområde.

Kommunen har med anledning av Trafikverkets yttrande anfört i huvudsak följande: Kommunen avråder från den föreslagna trafiklösningen eftersom vägen söderut går över en bäckravin som är skyddad som biotopskyddsområde.

Enskilda motparter som har yttrat sig över Trafikverkets yttrande har i huvudsak vidhållit att Söderbyvägen inte är lämplig för den ökning av tung trafik som den ansökta verksamheten innebär och anfört att de föreslagna trafiksäkerhetsåtgärderna inte är tillräckliga för att åtgärda de problem som trafikökningen innebär. En utfartsväg utformad som ett Y enligt Jehanders förslag är praktiskt sett ingen lösning.

Det är inte möjligt att styra bort de tunga transportererna från Tungelsta. Många tunga transporter använder redan idag Söderbyvägen för att åka norrut från väg 73 mot Södertälje. Trafiken kommer att passera skolor, förskolor, äldreboende och ridanläggningar i Tungelsta. Tung trafik tar redan idag genvägen genom Tungelsta på väg mot Södertäljevägen. Transporterna väljer den kortaste vägen som ger de minsta kostnaderna. Om utfarten utformas så att lastbilarna måste svänga söderut på Söderbyvägen kommer de lastbilar som ska norrut, vända på olämpliga ställen längs vägen och orsaka ännu större risker. Transporter kommer också att ske norrut mot Tungelsta för att tillgodose de behov av bergmaterial som enligt Jehander behövs för Tungelstas expansion. Vid tidigare projekt har en stor andel av de tunga transportererna valt att köra genom Tungelsta istället för via väg 73. När torvtäkten i Stav var i drift var det många tunga transporter som körde på Söderbyvägen i norrgående riktning. Transporter till betongfabriken i Jordbro kommer troligen att välja vägen genom Tungelsta eftersom denna är hälften så lång som vägen via väg 73. Om de norrgående transportererna inte kan åka på Söderbyvägen kommer de att åka på Stavsvägen där de bl.a. passerar förskolor, skolor och äldreboenden samt centrala delar av Tungelsta. Tung trafik kommer också att åka in i Tungelsta i samband med lunchraster.

Det finns inga möjligheter att kontrollera att trafiken följer Jehanders åtaganden. Grundförutsättningarna i ansökan har ändrats beträffande trafiksituationen. Kompletteringar avseende trafikåtgärderna har skett utan samrådsförfarande med de berörda fastighetsägarna.

Ekeby Säteri Förvaltning Aktiebolag, Turbinen Förvaltning AB, KCE och ME har med anledning av Trafikverkets och Jehanders yttranden anfört i huvudsak följande:

Förutsättningarna har förändrats genom Jehanders förslag om villkor som förhindrar transporter norrut från täktutfarten. Samtliga cirka 162 transporter per dygn kommer att belasta Söderbyvägen söderut. De utredningar och redogörelser gällande trafiken som finns i målet, särskilt miljökonsekvensbeskrivningen, är inte längre relevanta och de premisser som legat till grund för bedömningarna avseende de alternativa lokaliseringarna har varit felaktiga. Det framgår inte heller hur t.ex. det nya förslaget på dragning av utfartsvägen förhåller sig till den registrerade fornlämningen som finns på platsen som skulle ianspråkta för utfarten. Bolagets yrkande om nya villkor bör med hänsyn till instansordningsprincipen inte prövas först av Mark- och miljööverdomstolen. Särskilt inte mot bakgrund av att länsstyrelsen konstaterat att myndigheten inte kan bedöma om bolagets föreslagna åtgärder är tillräckliga för att förhindra lastbilstrafik norrut mot Tungelsta.

De omständigheter och föreslagna åtgärder som legat till grund för villkor 3 i miljöprövningsdelegationens beslut är inte längre aktuella och det villkor som sökanden nu föreslår är därför ett helt annat än det som prövats av miljöprövningsdelegationen. De föreslagna vägarbetena och den ökade trafiksituationen skulle inte kunna komma till stånd utan att innebära oacceptabla störningar för de boende längs Söderbyvägen. Störningar består av bl.a. buller från transporter, tvångsinlösen av mark för vägbreddning, siktskymmande bullerplank, ökade trafikrisker för vuxna och barn i deras hemmiljö, ökade trafikrisker för skolbussar och personbilstrafik, ökade trafikrisker för ryttare och det rörliga friluftslivet m.m.

Ett täkttillstånd kan inte meddelas utan att det föreligger faktisk och rättslig möjlighet för tillståndshavaren att uppfylla sådana fundamentala tillståndsvillkor för verksamheten, dvs. brukande av transportväg för att ta sig till och från verksamheten. Om täkttillstånd meddelas med sådana villkor kommer tillståndsdomen att sakna nödvändig och självständig rättskraft. Miljökonsekvensbeskrivningen har inte det

materiella innehåll som behövs för att Mark- och miljööverdomstolen ska kunna avgöra frågan om täktverksamhetens tillåtlighet då det inte går att bedöma konsekvenserna av nödvändiga vägarbeten (jfr t.ex. Mark- och miljööverdomstolens dom i mål nr M 2187-08). Det föreligger därför hinder mot att pröva ansökan i dess nuvarande utformning.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Vattenfrågor

Flera av motparterna har framfört invändningar mot verksamheten då de befarar att verksamheten skulle ha en negativ inverkan på grund- och ytvattenkvaliteten och på deras brunnar. BW m.fl. har gjort gällande att den sökta verksamheten medför krav på tillstånd till vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken.

Krävs tillstånd till vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken?

Av ansökan framgår att brytning kommer att ske under grundvattenytan och att grundvattenbortledning kommer att ske. Jehander har emellertid gjort gällande att det inte krävs något tillstånd till vattenverksamhet eftersom det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen kommer att skadas. Enligt Jehander är den förutsebara förändringen av grundvattenförhållandena lokal.

Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår att brytområdet ligger inom ett höjdområde, att området saknar större sprickor i berget som förbinder någon av de omkringliggande borrhållarna med brytområdet samt att täktbotten kommer att ligga från en meter lägre till sex meter högre än markytan vid de närmaste borrhållarna. Av ansökan framgår vidare att ytavrinningen påverkas på så sätt att den flyttas norrut inom och kring brytområdet. Enligt miljökonsekvensbeskrivningen påverkas vattenbalansen endast marginellt om avledningen anordnas på det sätt som anges i ansökan.

Med hänsyn till uppgifterna i miljökonsekvensbeskrivningen och övrig utredning i målet bedömer Mark- och miljööverdomstolen att det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen kommer att skadas av de förändrade vattenförhållandena. Tillstånd till vattenverksamhet krävs således inte enligt 11 kap. 12 § miljöbalken.

Påverkan på vattenkvaliteten

När det gäller risk för förorening av grundvatten har Jehander anfört att det inte föreligger någon sådan risk eftersom bergtäkten utgör en hydraulisk lågpunkt och det således inte sker någon grundvattenströmning ut från täkten. Av vad som framgår av ansökan kommer dagvatten och inläckande grundvatten att pumpas norrut till en sedimentationsdamm med oljeavskiljare och vidare till ett sumpskogsområde. Översilningsytor kommer att anläggas bl.a. för att reducera kvävehalterna i vattnet. Även efter avslutad efterbehandling kommer ytvattenutflödet från täktsjön att ske mot norr. Det södra masshanteringsområdet kommer endast att användas för rena, inerta massor. Träbränslehanteringen kommer att ske på en asfalterad yta med eget avledningssystem till en kontrollbrunn innan det släpps ut i dike.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att det med hänsyn till de naturliga förutsättningarna, verksamhetens utformning och de skyddsåtgärder som Jehander kommer att vidta inte finns någon risk för sådan negativ påverkan på grund- eller ytvatten att ansökan bör avslås på den grunden. Vad motparterna i övrigt anfört i denna del leder inte till någon annan bedömning.

Miljökonsekvensbeskrivning

BW m.fl. och andra motparter har gjort gällande att miljökonsekvensbeskrivningen har ett flertal brister bl.a. vad gäller riskerna för förorening av grundvattnet och Östnorabäcken samt hur damning påverkar människors hälsa.

Mark- och miljööverdomstolen delar underinstansernas bedömning att miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i miljöbalken. Någon ytterligare

kompletterande utredning behövs inte. Vad BW m.fl. och övriga motparter anfört ger inte skäl till någon annan bedömning.

Behovet av täkten

En allmän utgångspunkt vid markanvändning är att markområden ska användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning (3 kap. 1 § miljöbalken). Vid nyetablering av en täkt ska hänsyn tas till dels om det innebär god hushållning att bryta täktmaterialet, dels om täktens lokalisering är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön (2 kap. 6 § miljöbalken).

När det gäller nyetablering av bergtäkter har lagstiftaren konstaterat att det finns goda möjligheter att överväga alternativa lokaliseringar. Om det material som ska utvinnas kan ersättas med material från andra täkter eller om det finns andra närbelägna områden som skulle kunna vara bättre att exploatera för täktverksamhet kan lokaliseringen bedömas som olämplig med stöd av 2 kap. 6 § första stycket miljöbalken (se prop. 2008/09:144 s 13 samt Mark- och miljööverdomstolens domar den 28 september 2012 i mål nr M 497-12, den 21 mars 2014 i mål nr 3113-13 och den 20 april 2015 i mål nr M 5627-14).

Enligt Jehander är produktionen av bergmaterial betydligt lägre än behovet i det aktuella området. Produktionen behöver öka med ca 160 000 ton per år för att täcka behovet, bl.a. med hänsyn till den förväntade befolkningsökningen. Entreprenadberg kan inte ersätta behovet av en bergtäkt. Jehander har vidare hänvisat till Sveriges Geologiska Undersökningars (SGU) rapport Grus, sand och krossberg 2015 (2016:3) enligt vilken det finns ett behov av ökad ballastproduktion, särskilt i storstadsområdena, samtidigt som det krävs att fler bergtäkter placeras på ur transportsynpunkt gynnsamma platser.

Länsstyrelsen har medgett Jehanders yrkande och hänvisat till sin bedömning att det finns behov av mer stationära långsiktiga täkter med möjlighet till återvinning av

massor för att upprätthålla en hållbar materialförsörjning utan onödigt långa transportavstånd.

När det gäller mark- och miljödomstolens bedömning att Jehander inte har visat att behovet av bergmaterial inte kan tillgodoses genom befintliga bergtäkter, kan Mark- och miljööverdomstolen konstatera att mark- och miljödomstolen har grundat sin bedömning på tillgängligt bergmaterial från täkterna i Riksten och Gladö. Mark- och miljödomstolen har dock endast redovisat behovet av bergmaterial i Haninge kommun trots att avsättningsområdena för dessa täkter, som ligger i Botkyrka respektive Huddinge kommuner, är betydligt större.

Med hänsyn till utredningen i målet och särskilt med beaktande av vad länsstyrelsen anfört anser Mark- och miljööverdomstolen att det inte finns skäl att ifrågasätta Jehanders uppgifter att det finns behov av bergmaterial inom avsättningsområdet och att detta behov inte helt och hållet tillgodoses genom befintliga täkter eller från olika bygg- och infrastrukturprojekt. Vad övriga motparter har anfört ger inte skäl till någon annan bedömning. Mark- och miljööverdomstolen anser därför inte att ansökan om tillstånd ska avslås på den grunden att det inte finns behov att bryta ytterligare bergmaterial inom avsättningsområdet.

Kommunens översiktsplan

Haninge kommun har angett att det område som berörs av den sökta täktverksamheten har utpekats som lämpligt för bostadsbyggande i den gällande översiktsplanen. Vidare har kommunen angett att anläggandet av en bergtäkt/krossverksamhet i närhet till befintlig och planerad bostadsbebyggelse inte är förenligt med kommunens och regionens utbyggnads- och bevarandestrategier, varför lokaliseringen inte uppfyller kraven i 2 kap. 6 § miljöbalken.

En aktuell översiktsplan är ett viktigt dokument som har stor betydelse vid lokaliseringsprövningen, även om en översiktsplan inte är bindande. I kommunens nu gällande översiktsplan, som antogs den 7 november 2016, är det område som omfattas av den ansökta verksamheten redovisat som övrig grönstruktur. I översiktsplanen

redovisas fem utvecklingsområden i Tungelsta, där ny bostadsbebyggelse planeras. Ny bebyggelse placeras enligt översiktsplanen i första hand inom en radie av 600 meter från järnvägsstationen.

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att i översiktsplanen redovisas ingen ny planerad bostadsbyggelse inom det område som berörs av den ansökta täktverksamheten. Den planerade bostadsbebyggelse som kommer att ligga närmast verksamheten kommer att ligga på ett avstånd om närmare 2 kilometer från verksamhetsområdet och längre bort än befintlig bebyggelse.

Den omständigheten att kommunen önskar säkerställa tätortsnära grönstruktur eller tillgodose hästnäringens önskemål om ridområden medför inte att täktverksamheten inte bör tillåtas.

Mark- och miljööverdomstolen anser mot bakgrund av det anförda att det inte framkommit att lokaliseringen av den ansökta verksamheten inte skulle vara lämplig med hänsyn till kommunens planer för Tungelsta som de redovisas i översiktsplanen.

Lokaliseringen i övrigt

Mark- och miljööverdomstolen bedömer inte heller att de övriga invändningar som framförts mot lokaliseringen medför att lokaliseringen av den ansökta verksamheten inte skulle vara lämplig.

Störningar för omgivningen

Buller, markvibrationer och damning

Mot bakgrund av avståndet mellan verksamhetsområdet och den närmaste bostadsbebyggelsen och de utredningar Jehander har presenterat delar Mark- och miljööverdomstolen mark- och miljödomstolens bedömning att de störningar i form av buller, markvibrationer och damning från verksamhetsområdet som kan uppkomma för omgivningen är möjliga att begränsa till godtagbara nivåer med lämpliga villkor och

nödvändiga skyddsåtgärder. Mark- och miljööverdomstolen bedömer att de villkor och skyddsåtgärder som följer av miljöprövningsdelegationens beslut är tillräckliga. Det finns således inte skäl att avslå ansökan på grund av störningar i form av buller, markvibrationer och damning från verksamhetsområdet.

Påverkan på hästverksamhet

Enligt ansökan kommer sprängningar att ske cirka en gång per månad och föregås av information. Jehanders har vidare åtagit sig att åtgärda trafiksäkerheten för hästar vid passage över Söderbyvägen och göra alternativa ridvägar.

Mark- och miljööverdomstolen har ovan funnit att det är möjligt att begränsa störningar i form av buller, vibrationer och damning till acceptabla nivåer. Enligt Mark- och miljööverdomstolen finns det inte skäl att ställa högre krav för att begränsa störningar som drabbar hästar än vad som gäller för att begränsa störningar som drabbar kringboende. Hästverksamheten på Ekeby ligger visserligen på ett relativt kort avstånd från den sökta täktverksamheten men avskärmas av en mellanliggande höjd. Mark- och miljööverdomstolen bedömer inte heller att täktverksamheten medför sådana olycksrisker avseende hästverksamheten att täktverksamheten inte bör tillåtas av detta skäl. Inte heller i övrigt medför den ansökta verksamheten en sådan påverkan på den pågående hästverksamheten i området att lokaliseringen inte skulle vara lämplig.

Trafiken på Söderbyvägen

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att de störningar i form av buller och damning från transporter till och från verksamhetsområdet som kan uppkomma för omgivningen är möjliga att begränsa till acceptabla nivåer med lämpliga villkor och nödvändiga skyddsåtgärder.

Motparterna i målet har även framfört att de befarar att ökningen av den tunga trafiken som den ansökta verksamheten ger upphov till kommer att leda till att trafiksäkerheten på Söderbyvägen försämras. De har framhållit bl.a. att vägen idag är smal med skarpa

och skynda kurvor samt att det saknas trottoar, gång- och cykelbana, vägren, belysning och kollektivtrafik längs vägen. Mark- och miljööverdomstolen kunde vid synen konstatera att det förhåller sig på detta sätt.

Mark- och miljööverdomstolen har begärt yttrande av Trafikverket över hur trafiksäkerheten på Söderbyvägen från motorvägspåfarten fram till Tungelsta via den nya sträckningen via Lillgårdsvägen/Stavsvägen påverkas av transporter till och från den ansökta verksamheten. Beträffande Söderbyvägen norrut från bergtäckten mot Tungelsta har Trafikverket gjort bedömningen att trafiksäkerheten kommer att försämrats på grund av att vägens utformning och läge i närheten till fastigheter gör att erforderliga åtgärder på vägen kan vara svåra att genomföra. När det gäller Söderbyvägen söderut från bergtäckten till motorvägspåfarten har Trafikverket bedömt att trafiksäkerheten förbättras i jämförelse med dagens situation, om de åtgärder som Trafikverket har föreslagit genomförs. Trafikverkets förslag till åtgärder innebär bl.a. att en breddning av vägen utförs till belagd bredd sju meter och då kan enligt Trafikverket två lastbilar mötas på ett tryggt sätt. Trafikverket har också angett att bärighetsförbättrande åtgärder sannolikt behöver utföras med anledning av den ökade tunga trafiken, varför en bärighetsutredning behöver göras som omfattar Söderbyvägen mellan motorvägspåfarten och Tungelsta.

Jehander har åtagit sig att i samråd med Trafikverket, och på det sätt som Trafikverket föreslagit, utföra trafiksäkerhetshöjande åtgärder på sträckningen mellan den tänkta täktutfarten och söderut till påfarten till väg 73/Nynäsvägen. Jehander har även godtagit att tillståndet villkoras med att täktutfarten utformas så att vänstersväng med tung lastbil omöjliggörs, alternativt att bolaget ansöker hos länsstyrelsen om införandet av en lokal trafikföreskrift som innebär förbud mot vänstersväng för tung trafik vid utfarten. Jehander har åtagit sig att genom kontakt med länsstyrelsen, trafikenheten, och Trafikverket se till att nödvändiga trafiksäkerhetshöjande åtgärder kommer till stånd.

Mark- och miljööverdomstolen finner mot bakgrund av vad som framkommit genom yttrandena i målet och vad domstolen kunde iaktta vid synen att Söderbyvägen i sin nuvarande utformning inte är lämplig för de transporter som den ansökta verksamheten

kommer att medföra. Enligt Trafikverket kommer trafiksäkerheten förbättras i jämförelse med dagens situation om de av Trafikverket föreslagna åtgärderna genomförs från den nya anslutningsvägen till Söderbyvägen fram till motorvägspåfarten. Mark- och miljööverdomstolen saknar skäl att ifrågasätta Trafikverkets bedömning. Mark- och miljööverdomstolen anser därför att de transporter som den ansökta verksamheten kommer att innebära inte utgör hinder för att ge tillstånd. Detta gäller dock under förutsättning att de trafiksäkerhetshöjande åtgärder som Trafikverket föreslagit genomförs och att den tunga trafiken från den ansökta verksamheten inte kör norrut mot Tungelsta. Mark- och miljööverdomstolen anser inte att det är tillräckligt att det införs en lokal trafikföreskrift med förbud mot vänstersväng för tung trafik utan anslutningen av den nya vägen till Söderbyvägen ska ha en sådan utformning att det inte är möjligt för tung trafik att göra en vänstersväng norrut mot Tungelsta.

Påverkan på naturvärden

Såvitt framgår av utredningen i målet finns det inte några särskilda naturvärden i området som skulle påverkas negativt av den ansökta verksamheten och det har inte påträffats några rödlistade arter inom verksamhetsområdet. Vad några av motparterna har anfört om att det har gjorts fynd av olika fjärilsarter i området kring Lillgården, att det finns orre och tjäder i området samt att det finns mindre och större salamander i biotopsskyddsområdet ca 400 meter från den planerade tåkten utgör inte skäl till annat ställningstagande.

Kommunen m.fl. motparter har anfört att den planerade breddningen av Söderbyvägen kommer att göras inom ett biotopsskyddsområde, Östnorabäcken. Inom ett biotopsskyddsområde får man inte bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som kan skada naturmiljön. Om det finns särskilda skäl får dispens från förbudet ges i det enskilda fallet (7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken). De konkreta åtgärder som behöver vidtas för att kunna genomföra en breddning av Söderbyvägen ingår dock inte i den aktuella ansökan om tillstånd utan kan komma att bli föremål för prövning i annan ordning. Frågor som rör om den planerade breddningen av Söderbyvägen kan

komma att påverka biotopsskyddsområdet får bedömas i den prövningen. Att en sådan prövning ska ske hindrar inte att tillstånd ges för täktverksamheten.

Övrigt

Inte heller vad motparterna har anfört i övrigt medför någon annan bedömning. Det gäller varken i frågan om täktverksamhetens tillåtlighet eller i frågan om de villkor som ska föreskrivas.

Sammanfattande bedömning

Mark- och miljööverdomstolen anser att bolaget kan ges tillstånd till den ansökta verksamheten om det förenas med de villkor som miljöprövningsdelegationen har föreskrivit och med tillägg av villkor beträffande anslutningen till Söderbyvägen från den nya utfarten från täktverksamheten i enlighet med vad som framgår av domslutet. Mark- och miljööverdomstolen erinrar om att de åtgärder som Jehander i sina yttranden till mark- och miljödomstolen och Mark- och miljööverdomstolen har åtagit sig att vidta, bl.a. vad gäller trafiksäkerhetshöjande åtgärder på Söderbyvägen, ingår i det allmänna villkoret (villkor 1) i miljöprövningsdelegationens beslut.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Lars Borg, tekniska rådet Dag Ygland, hovrättsrådet Ulf Wickström, referent (skiljaktig), och hovrättsassessorn Erika Löwhagen.

Föredragande har varit Ulrika Agerskans.

Skiljaktig mening, se nästa sida

SKILJAKTIG MENING I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Hovrättsrådet Ulf Wickström är skiljaktig och anför följande:

Enligt min uppfattning är det typiskt sett mindre lämpligt att lokalisera verksamheter med stor omgivningspåverkan till sådana relativt tätbebyggda områden som det är frågan om här. Å andra sidan behöver hänsyn tas till de speciella förhållanden som gäller i en storstadsregion där det ofta inte finns några alternativ till att lokalisera denna typ av verksamheter nära bebyggelse och med olägenheter för närboende. I de fall lokaliseringen behöver ske på ett sådant sätt är det dock enligt min mening rimligt att ställa högre krav på skyddsåtgärder.

När det gäller trafiken på Söderbyvägen delar jag majoritetens bedömning att Söderbyvägen i sin nuvarande utformning inte är lämplig för de transporter som den ansökta verksamheten kommer att medföra. Genom ett villkor som innebär att utfarten utformas på ett sätt som omöjliggör vänstersväng får tåktverksamhetens inverkan på trafiksäkerheten norrut anses bli begränsad.

Samtliga tunga transporter till och från tåktverksamheten kommer ske på Söderbyvägen söderut. Vägen går utmed relativt tätbebyggda områden och används av permanent- och fritidsboende i framförallt områdena Hagaberg, Ekeby och Utlida för att ta sig till och från Tungelsta eller Nynäshamnsvägen. Vägen används också av ett relativt stort antal besökare till hästverksamheten vid Ekeby. Ett stort antal motparter har invänt att den tunga trafiken kommer att medföra oacceptabla trafiksäkerhetsproblem

Söderbyvägen är smal med skarpa kurvor och skydd sikt och det saknas belysning och vägren, trottoar eller motsvarande. Enligt min mening kommer den ökade tunga trafiken från tåktverksamheten att medföra en ökad risk för olyckor på Söderbyvägen. Jehander har visserligen åtagit sig att genomföra trafiksäkerhetshöjande åtgärder i form av bl.a. breddning på delar av vägsträckan. Enligt Trafikverket innebär åtgärderna att trafiksituationen förbättras i jämförelse med dagens situation.

Den aktuella vägsträckan används dock av cyklister och gående, däribland barn på väg till skola, fritidsverksamheter eller kollektivtrafik, vilka är särskilt utsatta för risker i trafiken. Enligt min bedömning är de trafiksäkerhetshöjande åtgärder som Jehander åtagit sig inte tillräckliga för att åstadkomma en acceptabel trafiksäkerhetssituation då det gäller cyklister och gående.

Jag anser därför att lokaliseringen med hänsyn till de trafiksäkerhetsrisker som verksamheten medför på Söderbyvägen inte är lämplig. Jehanders överklagande ska därför avslås.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2015-11-18
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr M 4309-14

KLAGANDE

Klagande 1–415 och ombud, se bilaga 1

MOTPARTER

Motparter 1–2 och ombud, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd för bergtäkt m.m. på fastigheten A

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Stockholms län, miljöprövningsdelegationen, beslut 2014-07-04 i ärende nr 5511-12437-2012, se bilaga 2

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avvisar överklagandena från klagandena 1, 2, 13–16, 29, 35, 36, 42, 46, 48, 55, 57, 60, 66, 67, 72, 73, 77, 80, 83, 85–87, 93-96, 100, 104, 108, 109, 114, 129, 135, 144, 147, 148, 149, 151, 152, 166, 174, 175, 187, 188, 199–201, 211, 212, 216, 218, 221, 228, 233–235, 239, 240, 242-246, 248, 249, 254, 256, 274, 277, 280, 281, 286, 293, 294, 296, 300, 301, 303, 318-320, 322, 331, 339, 340–342, 354, 359, 362, 364–367, 369-371, 378, 381, 382, 385, 389-391, 397, 406, 408, 410 och 414.
2. Mark- och miljödomstolen avvisar
 - andrahandsyrkandena från 124 angående projekterings- och kostnadsberäkningar för vägbyggnad m.m., från 265 och 317 angående förpliktande för bolaget att bekosta trafiksäkerhetshöjande åtgärder, samt från 292 angående förpliktande för bolaget att bekosta ett bullerplank,
 - 20 yrkande om att mark- och miljödomstolen ska förelägga Haninge kommun att vidta aktiva åtgärder som hindrar jättelokans utbredning.
3. Mark- och miljödomstolen – som inte finner skäl att inhämta yttrande från Trafikverket – upphäver miljöprövningsdelegationens beslut och avslår ansökan om tillstånd till bergtäkts- och återvinningsverksamheten.

Dok.Id 411548

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka Strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 00 E-post: mmd.nacka@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:30-16:00 -

BAKGRUND M.M.	3
Allmän orientering	3
Läsanvisningar.....	4
Målets handläggning	4
YRKANDEN OCH INSTÄLLNING	5
Yrkanden	5
Inställning m.m.....	5
UTVECKLING AV TALAN	5
Klaganden nr 1 m.fl.....	5
Klaganden nr 2 m.fl.....	6
Klaganden nr 10 m.fl.....	12
Motparterna	24
INKOMNA YTTRANDEN	31
DOMSKÄL	33
Vem har rätt att överklaga miljöprövningsdelegationens beslut?	33
Rätt att överklaga enligt 16 kap. 12 § miljöbalken.....	33
Rätt att överklaga för ideella föreningar.....	34
Formella frågor.....	35
Handläggningen hos miljöprövningsdelegationen	35
Samrådet och miljökonsekvensbeskrivningen	36
Yrkanden från 124 m.fl.....	36
Ska bergtäkts- och återvinningsverksamheten tillåtas?.....	37
Inledning; rättslig reglering	37
Behovet av bergmaterial; verksamhetens lokalisering	38
Pågående verksamheter; verksamhetens lokalisering	39
Olägenheter till följd av bergtäkts- och återvinningsverksamheten	39
Sammanfattning.....	41

BAKGRUND M.M.**Allmän orientering**

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Stockholms län har i ett beslut den 4 juli 2014 lämnat tillstånd till Sand & Grus AB Jehander (i fortsättningen Jehander eller bolaget) att inom fastigheten A bedriva bergtäkts- och återvinningsverksamhet. De närmare villkor och åtaganden som reglerar verksamheten framgår av bilaga 2.

Den ansökta bergtäkts- och återvinningsverksamheten ska förläggas till ett område strax norr om en nedlagd grustäkt på fastigheten A. Från verksamhetsområdet ska det anläggas en ny anslutningsväg fram till länsväg 551 (Söderbyvägen). I söder ansluter Söderbyvägen till riksväg 73 (Nynäsvägen). Utmed Söderbyvägen finns bostadsområdena Hagaberg, Mildensborg och Lillgården samt samhället Tungelsta.

Läsavisningar

Mark- och miljödomstolens dom består av fem centrala avsnitt.

I avsnittet DOMSLUT redovisas domstolens beslut.

I avsnittet YRKANDEN OCH INSTÄLLNING, redogör domstolen för klagandenas yrkanden och motparternas inställning. Och i avsnittet UTVECKLING AV TALAN redogör mark- och miljödomstolen kortfattat för vad parterna har anfört till stöd för sin talan.

Med ”Klaganden nr 1 m.fl.” avses klagandena 1, 6, 9, 15, 16, 29, 31, 42, 60, 66, 80, 82, 93–95, 108, 122, 126, 129, 164–166, 175, 182, 186–188, 216–219, 229, 233, 239, 254, 256, 286, 303, 315, 318, 319, 321, 322, 325, 329, 331, 338, 341, 362, 366, 369–372, 379, 389–391, 406–408 och 414.

Med ”Klaganden nr 2 m.fl.” avses klagandena 2–5, 7, 8, 11–14, 17–19, 22–28, 30, 32–36, 38–41, 43–57, 59, 61–65, 67–73, 75–77, 81, 83–87, 89, 96, 98, 99, 105–107, 109–121, 123, 125, 127, 128, 130–137, 144–148, 150–151, 154–163, 167–170, 172, 174, 176–179, 181, 184, 185, 189–197, 199–201, 204–209, 211, 212, 214, 215, 220–226, 228, 230–232, 234–238, 240–253, 255, 257–264, 266–271, 274–285, 287–290, 293–302, 307–314, 316, 320, 326–328, 334–337, 340, 342, 345–349, 352, 353, 355–361, 363–365, 367, 368, 374–376, 381–384, 386–388, 392–397, 400–405, 410–413 och 415.

Med ”Klaganden nr 10 m.fl.” avses klagandena 10, 20, 21, 37, 58, 74, 78, 79, 88, 90–92, 97, 100–104, 124, 138–143, 149, 152, 153, 171, 173, 180, 183, 198, 202, 203, 210, 213, 227, 265, 272, 273, 291, 292, 304–306, 317, 323, 324, 330, 332, 333, 339, 343, 344, 350, 351, 354, 373, 377, 378, 380, 385, 398, 399 och 409.

I avsnittet INKOMNA YTTRANDE redogörs för ett yttrande från Sveriges Geologiska Undersökning, som är en expertmyndighet.

I avsnittet DOMSKÄL redogörs för de överväganden domstolen har gjort för att komma fram till domslutet.

Målets handläggning

Överklagandena har kommunicerats med Jehander och länsstyrelsen. Mark- och miljödomstolen har den 12 maj 2015 hållit sammanträde med syn på platsen.

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

Yrkanden

Klagandena nr 1–415 har, som de får förstås, yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva miljöprövningsdelegationens beslut.

124 har yrkat i andra hand att en fullständig projektering och kostnads-beräkning av vägombyggnaden ska göras innan frågan om tillstånd avgörs och att samråd om det slutliga förslaget om vägbyggnad ska ske med berörda intressenter.

265 och 317 har yrkat i andra hand att Jehander ska förpliktas att bekosta trafiksäkerhetshöjande åtgärder av Söderbyvägen.

292 har yrkat i andra hand att Jehander ska förpliktas att uppföra ett bullerplank utmed Söderbyvägen.

20 har även yrkat att mark- och miljödomstolen ska förelägga Haninge kommun att vidta aktiva åtgärder för att förhindra jättelokans utbredning.

102 har även begärt att tillståndsansökan ska kompletteras med ytter-ligare utredning avseende bl.a. buller, trafiksäkerhet och de närboendes livskvalitet.

Inställning m.m.

Jehander och Länsstyrelsen i Stockholms län har bestritt ändring. Jehander har även begärt att mark- och miljödomstolen ska inhämta yttrande från Trafikverket rörande de av bolaget föreslagna trafiksäkerhetshöjande åtgärderna.

UTVECKLING AV TALAN

Klaganden nr 1 m.fl.

Klaganden nr 1 m.fl. har i likalydande skrivelser anfört huvudsakligen att miljöprövningsdelegationen inte i tillräcklig utsträckning beaktat eller utrett hur buller från tåktverksamheten samt trafiken kommer att påverka miljön för hästarna och de som rider på 91. Några i den gruppen har även gjort tillägg och förtydliganden enligt följande.

6 och 407 har tillagt att bergtäkts- och återvinnings- verksamheten samt en ökning av den tunga trafiken på Söderbyvägen kommer att påverka såväl boendemiljön som friluftslivet negativt.

9 och 325 har tillagt att det saknas utredning om hur bergtäkts- och återvinningsverksamheten med buller och markvibrationer m.m. kommer att påverka hästarna.

126 har tillagt att det bl.a. på 91 finns borrhade brunnar som kan komma att påverkas negativt av sprängningen.

321 har tillagt att han använder Söderbyvägen flera gånger i veckan för att cykla och springa på samt att verksamheten kommer att begränsa tillgången till skogen för rekreation.

379 har bl.a. tillagt att hon är orolig för den tunga trafiken och buller samt att djur- och naturliv förstörs.

Klaganden nr 2 m.fl.

Klaganden nr 2 m.fl. har i likalydande skrivelser anfört sammanfattningsvis att miljöprövningsdelegationen inte tagit hänsyn till hur boendemiljön kommer att påverkas av buller från verksamhetsområdet och trafiken samt att verksamheten kommer att påverka fastighetsvärdena negativt. Några i den gruppen har även gjort tillägg och förtydliganden enligt följande.

3 och 172 har tillagt att boendemiljön och friluftslivet under en mycket lång tid kommer att påverkas av buller och markvibrationer.

Det finns en risk för försämrad tillgång till vatten och vattenkvalitet i den egna färskvattenbrunnen samt en risk för utfällning av miljö- och hälsovådliga ämnen i grundvattnet vid återfyllning av bergtäkten.

4 och 5 har tillagt att det idag är svårt att möta tung trafik på Söderbyvägen samt att bergtäkts- och återvinningsverksamheten kommer att ha en negativ påverkan på friluftslivet.

12 har tillagt att stenkrossen kommer att innebära ett lågt, dovt buller som kommer att påverka människornas välmående. Även stendamm från stenkrossen är hälsovådligt.

18 och 26 har tillagt att bergtäkts- och återvinningsverksamheten kommer att medföra tung trafik på Söderbyvägen och

genom Tungelsta. Trafiken kommer att passera en skola. I Tungelsta planeras det för flera förskolor och bostäder. Damm och buller kommer att förstöra stora områden som idag används för friluftsliv.

27 och 169 har anfört att området mellan Lillgården och verksamhetsområdet består av skogs- och ängsmark samt att det används ofta för rekreation. Bergtäkts- och återvinningsverksamhetens negativa påverkan med buller, luftföroreningar och trafik påpekades redan vid en prövning av verksamheten 2005. Trafiken kommer att passera förbi skolor och förskolor i Tungelsta samt Tungelsta ridklubb där ett nytt ridhus har uppförts vid vägen.

38 och 39 har tillagt att verksamheten var föremål för prövning 2005. Sedan dess har trafiken från täckerna vid Pålalm och Hummeltorp ökat kraftigt ökat kraftigt på vägen till och från Södertälje samt Västerhaninge.

40 och 295 har tillagt att Söderbyvägen är en smal väg som är måttligt trafikerad. Det är trångt vid möten eftersom hästar och människor går på vägen. Det saknas garantier från Jehander att trafiken ska styras till Nynäsvägen och att bullernivåerna från bergtäkten och trafiken kan innehållas.

43 har tillagt att Söderbyvägen är en smal och kurvig väg. Den används ofta av hästar och ryttare samt gångtrafikanter och cyklister. På många ställen är vägen så smal att det inte ens går att möta en personbil.

44 har tillagt att den tunga trafiken genom Tungelsta har ökat. Det är speciellt de tunga transportererna till och från verksamheterna i Pålalm och Hummeltorp som ökat. Genom Tungelsta passerar den tunga trafiken skolor och förskolor. Verksamheten kommer att pågå större delen av dygnet, från kl. 07.00 till kl. 22.00. Trafiken medför betydande olägenheter i form av buller och damm samt luftföroreningar.

45 och 47 har tillagt att luftföroreningar och buller kommer att påverka en idag fridfull skogs- och ängsmiljö. Söderbyvägen är för smal för en tung trafik och redan nu är det svårt att möta långträdare då sikten är skymd och ledningsstolpar står nära vägen.

53 och 278 har tillagt att de tunga lastbilarna kommer att passera förbi förskolor och skolor i centrala Tungelsta.

64 och 65 har tillagt att buller och damm kommer att påverka de boende i Lillgården. Trafiken kommer att öka på Söderbyvägen och passera

en ridskola. Barn cyklar och går på vägen. Vägen är trafikfarlig idag. Natur- och strövområden kommer att gå förlorade.

85 har tillagt att det vid Ånäs Gård har pågått ett intensivt arbete med att öka rovfågelsbeståndet. Havsöringen vandrar nu upp i Ånäs Gårds å och leker. I ån har det även påträffats skal från flodpärlmusslan. I Gruvesjön finns det flodkräftor. Vid sjön häckar även tjädern. När Nynäsvägen byggdes togs det stor hänsyn till detta vattendrag. Det saknas uppgifter om varifrån vatten till tälten tas samt hur vattnet renas. En miljödeklaration bör tas fram. Det kan ifrågasättas hur verksamheten påverkar biotopen.

98 och 99 samt 110 och 115 har tillagt att bergtäkts- och återvinningsverksamheten kommer att innebära mer tung trafik på Söderbyvägen och genom Tungelsta. Där kommer trafiken att passera en skola. Ytterligare förskolor och bostäder planeras i Tungelsta. Damm och buller kommer att förstöra stora områden som idag används för friluftsliv.

112 och 113 har tillagt att även om tunga lastbilar är rekommenderade att köra i riktning mot Nynäsvägen så kan det befaras att de av kostnadsskäl väljer att köra igenom Tungelsta för att nå länsväg 257 och tälten i Pålamalm. Det pågår ett arbete med att bygga ut Tungelsta.

131 och 145 161 samt 337 har i likalydande skrivelser tillagt att Tungelsta är ett litet samhälle med gamla vägar och vägstrukturer. Gårdarna och villabebyggelsen ligger tätt inpå vägnätet. Sedan Nynäsvägen färdigställdes har den tunga trafiken genom samhället ökat. Lastbilar kör via Gamla Södertäljevägen och Tungelstavägen förbi skolan och förskolan. Haninge kommun avser att leda den tunga trafiken bort från samhället. Bergtälten kommer att beröra boende samt hästgårdarna med aktiviteter för barn och ungdom. Den tunga trafiken kommer att påverka eleverna i skolor och förskolor. Söderby-vägen saknar gångväg, vägrenar och gatubelysning. Jehanders verksamhet med trafik kommer att betyda olägenheter i form av buller, damm och trafikproblem.

147 har tillagt att det kommer att bli obehagligt att promenera, rida och köra bil med hästtransport på Söderbyvägen p.g.a. den tunga trafiken. Damm och ljud blir ett störande moment vid ridning runt bergtälten.

162 har tillagt att frågan om bergtälten har prövats under lång tid. Det är inte rimligt att verksamheten förläggs till ett område med en expanderande bebyggelse. Trafiksituationen på Söderbyvägen är mycket ansträngd. Tunga och långa fordon har svårt att mötas; speciellt i byn. Jehander har idag en verksamhet i Riksten. Mellan Riksten och Ekeby kommer trafiken att gå genom Tungelsta

via den nya järnvägsbron. Invid bron ska ett nytt bostadsområde med skola och äldreboende byggas. Det går inte att förbjuda ett företag att använda allmänna vägar. Därför måste verksamheter med tunga transporter förläggas till platser som är bättre lämpade och ej orsakar svåra olägenheter för tusentals boende.

174 har tillagt att den ökade trafiken som bergtäkts- och återvinningsverksamheten ger upphov till innebär en betydande trafikfara för de boende samt de som går och cyklar genom centrala Tungelsta. Det finns inte några garantier för att lastbilarna går mot Nynäsvägen. Verksamheten kommer att ödelägga stora skogsområden som idag används för friluftsliv.

192 och 193 har tillagt att möjligheten till natur- och friluftsliv kommer att försämrats eftersom hela området kommer att avlysas från beträdande av allmänheten. Det finns en risk för försämrad tillgång och vattenkvalitet i färskvattenbrunnen eftersom sprängningarna kan medföra risk för olika sprickbildningar i berget. Det finns risk för utfällning av miljöskadliga och hälsovådliga ämnen i grundvattnet vid återfyllning av bergtäkten med material av olika slag. Risken för olyckor på Söderbyvägen kommer att öka p.g.a. transporterna till och från täkten och då särskilt i riktning mot Tungelsta. Samrådet i november 2010 var inte ett samråd. Deltagarna lämnade mötet i protest eftersom Jehanders företrädare inte svarade på frågor. Miljöprövningsdelegationen har accepterat bolagets erbjudande om en förbättring av Söderbyvägen som en godtagbar lösning av trafikfrågan för den tunga och omfattande trafiken. Framtida tunga transporter i västlig riktning kommer att köra genom Tungelsta samhälle. Vägen är smal och krokig, går förbi en ridskola, strax intill en förskola, utmed en grundskola och sedan bort mot Huddinge och Södertälje. En lösning på denna problematik saknas helt och hållet i det tillstånd som meddelats. Chaufförer väljer alltid den kortaste vägen för att sin transport. Det grus som ska till kunder västerut kommer att passera samhället med allt vad det innebär. Bolaget har uppgett att det har för avsikt att i samråd med berörda hästverksamheter m.fl. förbättra trafiksituationen m.m. Mot bakgrund av bolagets agerande vid samrådet så är det osannolikt att bolaget efter det att ett tillstånd ges skulle agera på ett annat sätt. I miljöprövningsdelegationens beslut nämns det kortfattat att Haninge kommun bedömt det olämpligt med en bergtäktverksamhet i det aktuella området. Kommunen är medborgarnas samlade företrädare och bör vid en prövning i demokratiskt hänseende väga tungt.

200 och 201 har tillagt att trafiken till och från verksamheten ska gå via Nynäsvägen och inte genom centrala Tungelsta där det finns en skola, förskola, idrottsplats och en vårdcentral. Vägen är dessutom redan hårt belastad med lastbilar från Riksten och Jordbro industriområde. De senaste åren har Tungelsta byggts ut med ca 200 hus. Trafiken till och från husen passerar genom Tungelsta. Det är mycket avgaser, buller och föroreningar.

204 har tillagt att trafiken på Söderbyvägen redan nu är störande och att trafiken har ökat sedan Nynäsvägen blev klar. Trafikplatsen används frekvent av tunga transporter till och från Tungelsta. Det finns inte någon garanti för att transporterna kommer att köra i riktning mot Nynäsvägen. Det är idag obehagligt att rida, cykla och gå på Söderbyvägen eftersom vägen saknar vägrenar och belysning. Damm och buller kommer att störa upplevelsen av naturen.

221 har tillagt att hon har anhöriga boende längs med Söderbyvägen, varför hon går där nästan varje dag.

236, 237 och 238 har tillagt att Söderbyvägen är belastad med mycket trafik samt att vägen används av hästar och gående från ridskolan och de olika stallen.

240 och 242 har tillagt att de ofta besöker området för att hälsa på familj samt att de har för avsikt att flytta till området mellan Ekeby och Söderby, men att detta inte skulle vara möjligt med tanke på den tunga trafiken.

247 och 352 har tillagt att bergtäkts- och återvinnings-verksamheten kommer att medföra olägenheter i form av buller och damm från anläggningen och arbetsfordon samt från lastbilstransporterna på vägen. Trafik-säkerheten på Söderbyvägen kommer att försämrats till följd av det ökade antalet transporter. Natur- och friluftslivet kommer att försämrats eftersom buller, damm m.m. kommer att förstöra promenadstråken. I området byggs det en förskola, äldreboende och bostäder.

270 och 271 har tillagt att buller och damm kommer att påverka boendemiljön. Inom verksamheten ska bl.a. hanteras farligt byggavfall som kan innehålla skadliga ämnen, t.ex. asbest och PCB. Verksamheten innebär omfattande transporter med tunga lastbilar. Söderbyvägen är en undermålig väg och klarar inte tunga transporter. Många barn och ungdomar går och rider på vägen. Närmaste vägen för de transporter som ska västerut är genom Tungelsta. Transporterna passerar då förbi en ridskola. Inne i samhället kör transporterna bl.a. förbi villor, förskolor, skola, kyrkan och restauranger. Trafiken kommer att försämra trafikmiljön och verka menligt på trafiksäkerheten.

279 och 334 har anfört att boendemiljön samt omgivningen kommer att påverkas dels av buller och stoftnedfall från bergtäkts- och återvinningsverksamheten, dels av den ökade trafiken på Söderbyvägen med tunga lastbilar.

290, 374 och 376 har tillagt bl.a. att berg-täkts- och återvinningsverksamheten kommer att ha en negativ påverkan på friluftslivet samt att miljöfarliga utsläpp från trafik och verksamheten kommer att vara skadliga för människors hälsa.

307 och 308 har tillagt att Söderbyvägen är hårt trafikerad. De tunga transporterna kommer att utgöra en stor trafikfara för gående och cyklande. Vägens beskaffenhet är idag under all kritik. Det förekommer många tillbud och olyckor på den aktuella vägsträckan.

335 och 336 har tillagt att det kan ifrågasättas om det finns ett behov av materialet med hänsyn till den pågående täktverksamheten i Albyberg. Inom regionen finns det andra områden som är mer lämpade för verksamheten med hänsyn till trafiksituationen och påverkan på boendemiljön. Verksamheten och sprängningarna kommer att påverka deras färdhållning.

340 har tillagt att hon ofta uppehåller sig i grönområdena kring Ekeby.

347 har tillagt att bergtäkts- och återvinningsverksamheten kommer att påverka friluftslivet. Söderbyvägen är smal och krokig och Tungelsta klarar inte att ta emot ytterligare lastbilar. Under större delen av dygnet är det tyst i området.

387 och 388 har tillagt att de gavs bygglov för att uppföra en hästgård på fastigheten D eftersom det ansågs som en liten risk för att bergtäkten skulle ges tillstånd. Den nystartade hästverksamheten är beroende av att det fungerar. Gården har värderats till ca 15 miljoner kronor. I fram-tiden finns planer att bygga ytterligare en gård på fastighet i närheten som har köpts. En bergtäkt vore förödande och den marken blir inget värd. Täktens lokalisering är förödande för de boende och hästarna. Söderbyvägen är inte lämplig för tung trafik. I dalgången hörs ljud från tåg, trafik och motorvägen. Allt buller som kommer från täkten kommer att innebära ytterligare oljud. Trafikverket ska bygga ett dubbelspår mellan Tungelsta och Hemfosa. Miljöprövningsdelegationen har inte tagit del utav bullerutredningen för tågtrafiken eller beaktat miljökonsekvenserna av densamma i nu aktuellt ärende. Ett nytt samrådsmöte måste hållas. Det är obegripligt att ett beslut kan fattas utan samråd och att berörda får kännedom om beslutet genom grannar.

Klaganden nr 10 m.fl.

Klaganden nr 10 m.fl. har i sina respektive skrivelser anfört i huvudsak följande.

10 har anfört följande. När det gäller buller finns det riktvärden som anger vilka nivåer som av hälsoskäl inte bör överskridas. Dessa nivåer är dock inte anpassade för djur. Av 2 § djurskyddsförordningen (1988:539) och 3 kap. 22 § Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om hästhållning (DFS 2007:6) framgår att i stallarna får det inte förekomma buller på en sådan nivå eller frekvens att det påverkar hästarnas hälsa menligt. I stallarna får hästarna endast tillfälligt utsättas för mekaniskt buller överstigande 65 dBA. Det saknas utredning om hur hästarna på 91 kommer att påverkas av bullret från verksamheten. Även om bullret inte beräknas överstiga 65 dBA finns det en överhängande risk att bullret kommer att påverka hästarna menligt. Ridhuset ligger ca 370 meter från närmaste sprängningsplats. I underlaget anges maximalt tillåtna vibrationsnivå och luftstötsvåg vid ridhuset samt att om en lägre vibrationsnivå ska kunna innehållas vid samtliga salvor måste den samverkande laddningsmängden reduceras betydligt; vilket innebär fler sprängningar. Ridhuset är ett växthus med väggar och tak i plast och glas. Miljöprövningsdelegationens beslut saknar begränsningar av vibrationsnivåer och luftstötsvågor vid ridhuset. Det finns därför risk för att skador uppstår på ridhuset. Vidare finns det en risk för att de hästar som är uppstallade på 91 blir skrämda av de ljudsignaler som ska föregå sprängningarna, sprängningarna, markvibrationer samt luftstötsvågor. Det anges i ansökan, utan att det genomförts någon utredning att påverkan på hästarna och hästverksamheten i området blir marginella och av kortvarig karaktär. Det saknas utredning om hur buller och olägenheter från sprängningarna påverkar hästarna och verksamheten på 91. Buller kan vara stressande för hästar och i kombination med de olägenheter som uppstår vid sprängningar kan det vara omöjligt med fortsatt hästverksamhet. Trafiken förväntas öka med ca 200 tunga transporter per dygn på Söderbyvägen. Den ökade trafiken kommer att öka risken för allvarliga olyckor. Det måste beaktas att det kan komma lösspringande hästar på vägen, särskilt då de hästar som finns uppstallade på 91 kan skrämmas av sprängningarna. Det framgår av ansökan att det inom en radie om 20 kilometer från Ekeby finns flera verksamheter med tillstånd till bergtäkt. Dessa är Riksten, Gladö Kvarn och Jordbro. Inom regionen finns det ännu fler tillståndsgivna anläggningar. Det framgår inte av behovsutredningen om det förväntade framtida behovet kan tillgodoses med befintliga anläggningar. Ridsporten har en positiv och utvecklande roll för barn och ungdomar.

20 har anfört följande. Det inte har genomförts något samråd eftersom nästan samtliga deltagare lämnade mötet. Någon sammanställning har inte heller tagits fram över vilka frågor som berördes vid mötet. Frågan om ökad trafiksäkerhet och genomfartstrafiken genom Tungalsta har inte behandlats. Haninge kommun har utrett olika åars avrinningsområden och bl.a. Östnorabäckens tillflöden som sker inom brytningsområdet. Det är därför oklart varför vattnet från brytningsområdet ska pumpas över till Rocklösaån och Vitsån. Detta framgår inte av handlingarna och ska därför utredas. Stora delar av bäcken omfattas dessutom av biotopskyddet och kommer att skadas av damm och avgaser. Det har inte genomförts någon inventering av jättelokans utbredning inom täktområdet. Miljöprövningsdelegationen borde ha beslutat om ett förbud att frakta bort jordmassor från områden där jättelokan växer för att förhindra en spridning.

21 har anfört följande. Det har inte genomförts ett samråd eftersom nästan samtliga deltagare lämnade mötet. Underlaget saknar en ådt-utredning (årsdygnstrafik). De som äger fastigheter utmed Söderbyvägen har inte godkänt att bolaget utför trafiksäkerhetsåtgärder utmed vägen. Det kan ifrågasättas hur bolaget kan träffa en överenskommelse om trafiksäkerhetsåtgärder med Trafikverket utan att ha kontaktat berörda fastighetsägare och redogjort för breddning m.m. I ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen har inte beaktats de ca 100 fastighetsägare som berörs av en ökad trafik med tunga fordon som går söderut till Nynäsvägen. Fastigheterna utmed Utlidavägen saknar skydd mot buller p.g.a. öppna åkrar mellan fastigheterna och verksamhetsområdet. Fastigheterna kommer att drabbas av buller som inte har utretts. Skogs- och lantbruken kommer att påverkas p.g.a. damm och avgaser från trafiken. Vid Jehanders täkt i Riksten, Tullinge, har mängder av träd tagit skada av damm och avgaser. Bolaget har föreslagit alternativa ridvägar. Miljöprövningsdelegationen har godtagit de föreslagna ridvägarna utan att någon kontakt med berörda fastighetsägare. Herrns väg är inte en ridväg och den föreslagna sträckningen över fastigheten Haninge Utlida 1:6 kommer inte att godtas. Enligt Haninge kommuns utredning om olika åars avrinningsområden omfattas Östnorabäckens tillflöden av delar av brytningsområdet. Detta framgår inte av handlingarna och borde utredas. Stora delar av bäcken omfattas dessutom av biotopskyddet.

37, 138, 139, 140, 141, 142, 143 och 183 har anfört följande. Verksamheten kommer att för all framtid påverka naturen, miljön och trafiken för de boende utmed Söderbyvägen. Vägen kommer att trafikeras av 200–250 lastbilar vid alla tider på dygnet. Det kommer att sprängas oavbrutet. En siren kommer att ljuda inför varje sprängning. Verksamheten kommer att ge upphov till buller och damm.

Miljöprövningsdelegationen har meddelat beslutet under semestertider. Många var bortresta och har inte fått kännedom om beslutet som kommer att påverka villkoren för de närboende. Vidare saknas det närboende på beslutets sändlista. Länsstyrelsen har i ett beslut 2011 bedömt samma verksamhet som den nu aktuella ”kan antas medföra betydande miljöpåverkan”. Miljöprövningsdelegationen har inte beaktat att verksamheten kan påverka skolor, vårdinrättningar, daghem, köpcentrum, restauranger m.m. samt de många bostadsområdena i verksamhetens närhet. Löftet från Jehander om att innehålla en bullernivå om 50 dB kan inte accepteras. Den högsta bullernivå som kan accepteras i omgivningen är 30 dB. Trafiken på Söderbyvägen kommer att öka med ca 20 procent. Verksamheten innebär att det inte kommer vara möjligt att plocka bär och svamp i en orörd skog eller att delta i festligheterna vid Ekeby loge på grund av att man först måste korsa Söderbyvägen. Endast Jehanders ekonomiska intressen har beaktats i beslutet. Det finns en likadan verksamhet mellan Handen och Vega som tillkom i samband med byggandet av Nynäsvägen. Miljöprövningsdelegationen har inte beaktat biotopen på Herrns väg. Biotopen måste bevaras. Det är endast 100 meter till Söderbyvägen där lastbilarna ska gå. Området kommer att förstöras. Se 7 kap. 11 § miljöbalken.

58 har anfört följande. Bullret från tälten skulle göra det omöjligt att ur ett säkerhetsperspektiv och av djurskyddshänsyn fortsätta driften av häst-verksamheten på 91. De barn och ungdomar som använder Söderbyvägen för att komma till stallet kommer att bli utsatta för olycksrisker p.g.a. den tunga trafik som kommer att köras på vägen.

74 har anfört att oljud, tung trafik, avgaser och damm kommer att påverka området. Verksamheten kommer att försämra livsbetingelserna för människorna.

79 har anfört följande. Miljöprövningsdelegationen har inte beaktat att buller från verksamheten kommer att påverka närmiljön samt att trafiken kommer att påverka den skola, förskola och äldreboende som ska byggas i Tungelsta negativt. Det saknas utredningar om hur buller från sprängning och krossning kommer att påverka närområdet. De bullervillkor som ställts kommer inte att innehållas vid bostäderna närmast verksamhetsområdet.

88 har anfört följande. Bergtäkts- och återvinningsverksamheten gör det omöjligt att fortsätta att utbilda ryttare och unghästar på 91. Buller, damm och tung trafik kommer att störa boendemiljön samt drabba hundra-talet personer som har hästar i närområdet samt alla de som plockar bär och svamp samt rastar sina hundar i omgivningen.

92 och 213 har anfört att miljöprövningsdelegationen inte har beaktat att boendekvaliten avsevärt kommer att försämrans på grund av buller, damm och en ökning av trafiken med tung lastbil genom Tungelsta samt att fastighetsvärdena kommer att påverkas negativt av verksamheten.

97 har anfört att verksamheten kommer att påverka boendemiljön och hästhållningen negativt samt att omgivningarna är ett fantastiskt friluftsområde.

100 och 104 har ifrågasatt behovet av det utbrutna materialet samt efterlyst en bättre samordning så att de befintliga krossplatserna kan användas.

102 har anfört följande. Den planerade verksamheten skulle förstöra boendemiljön i Ekeby p.g.a. buller samt att det skulle vara svårt att fortsätta arrangera logdanser, spelmansstämmor, midsommarfirande, företagsevent, utomhusvigslar m.m. på Ekeby Loge till följd av verksamheten. Fler fastigheter än vad som anges i miljökonsekvensbeskrivningen skulle påverkas av buller och olägenheter från täkten. Det saknas en plan och redovisning för åtgärder vid olyckor och spill i grustäkten som är av betydelse för vattenförsörjningen.

90 har anfört att föreningen anordnar tävlingar och utbildningar för de ca 115 medlemmarna som håller till på 91 med omgivning och att den verksamhet som miljöprövningsdelegationen beslutat om p.g.a. buller, sprängning och tung trafik skulle äventyra föreningens arrangemang samt utsätta medlemmarna och deras hästar för fara.

91, 380, 103 och 105 har i en gemensam skrivelse hänvisat till vad de har anfört hos miljöprövningsdelegationen och lagt till följande.

Jehander har nu endast pekat på det lokala behovet av ballastprodukter inom Haninge kommun. Enligt praxis ska dock behovet bedömas utifrån regionens behov. En bergtäkt på A kommer att innebära ett omotiverat tillskott till regionens ballastmängder. Det regionala behovet framgår av rapporten ”Masshantering i Stockholms län” (2000). Där anges att behovet uppgår till totalt 8–10 miljoner ton årligen. Denna produktionskapacitet existerar redan idag. Behovet kommer därför att var täckt under överskådlig tid. Förutom flera tillståndsgivna täkter finns det i närområdet även flera arbetsplatser som genererar entreprenadberg. Dessutom finns flertalet anläggningar för kross- och återvinningsverksamhet samt upplag med försäljning/mottagning av material. Som framgår av praxis måste det vid behovsprövningen övervägas om det material som ska utvinnas kan ersättas med andra täkter eller alternativ. Ur ett hushållningsperspektiv är det av

väsentlig betydelse att behovet av ballast tillgodoses genom entreprenadberg och återvinning innan jungfrulig mark tas i anspråk för nya täkter.

Förbifart Stockholm kommer att ge ett överskott med 19 miljoner ton, varav drygt hälften kommer att tillgodose efterfrågan i södra Storstockholm. Utbyggnaden av Nynäshamns hamn kommer att generera ett överskott om 25 miljoner ton. Delar av överskottet kommer att transporteras på Nynäsvägen och kommer att tillgodose det lokala behovet i Haninge kommun. Till detta kommer de framtida etapperna av projektet i Albyberg där minst en miljon ton bergmaterial kommer att förädlas enbart under de kommande tre åren. I tillägg till detta tar även krossen i Jordbro emot massor från bygget av Citybanan.

Jehanders anför att produktionen av bergmaterial behöver öka med 160 000 ton per år för att täcka Haninge kommuns behov. Detta påstående synes grundas på en uppgift om 10 ton per år och person som finns i miljökonsekvensbeskrivningen. Denna uppgift kan ifrågasättas eftersom den överskrider genomsnittet för regionen. Vidare påstår bolaget att anläggningen behövs för återvinning och mellanlagring eftersom detta behov inte kan tillgodoses någon annan stans i Haninge kommun. Det finns numera en anläggning i Fors som kan ta emot 2,5 miljoner ton material. Fors är beläget strax intill Nynäsvägen ca åtta kilometer norr om Ekeby. Något behov av återvinning och mellanlagring Ekeby finns alltså inte. Resonemanget om behovet att tillverka asfalt och betong är inte heller relevant för behovsprövningen, eftersom behovet av ballast från bergtäkter redan är tillgodosett i regionen.

Av miljöprövningsdelegationens beslut kan inte utläsas vilken behovsprövning som delegationen har gjort. Vid underhandskontakter med delegationens tjänstemän har det dock framkommit att delegationen genom beslutet har tillgodosett Jehanders önskemål om ytterligare en bergtäkt eftersom bolaget inte har tillgång till någon annan mark i Haninge kommun. Sådana hänsyn är dock otillbörliga och strider mot miljöbalkens syften. Man har gjort en grovt felaktig bedömning av behovet.

Lokaliseringen av verksamheten till Ekeby är olämplig. När det gäller återvinning och mellanlagring finns det en anläggning i Fors som är betydligt mer lämpad för att ta emot massor från exempelvis Norvikprojektet. Detta beror bl.a. på att det totala transportavståndet till avsättningsområdena blir kortare när transporterna slipper ta flera kilometers omväg från Nynäsvägen på illa anpassade vägar till och från Ekeby.

Lokaliseringen är även olämplig eftersom verksamheten kommer att ligga mycket nära Tungelsta tätort. I rapporten ”Masshantering i Stockholms län” anger länsstyrelsen att pågående täktverksamheter intill större bebyggelsekoncentrationer bör avvecklas så snart som är möjligt. Att nyanlägga en täktverksamhet i närheten

av en tätort står helt i strid med ambitionen att avveckla sådana täkter snarast möjligt.

Till detta kommer de olägenheter som transportererna genom Tungelsta kommer att innebära. Jehanders beräkning av antalet transporter till och från verksamheten utgår från en felaktig förutsättning, nämligen den att effektiviteten i masshanteringen är så hög att lastbilarna som anländer till och lämnar anläggningen kommer att vara fullastade. Jehanders, som har mycket stor erfarenhet från att bedriva täktverksamhet, vet att detta påstående inte är sanningsenligt. Effektivitetsgraden är betydligt lägre än 100 procent, vilket medför ett stort antal transporter utöver de som redovisas.

Haning kommun har planerat att utveckla Tungelsta tätort. Jehander har i ansökan framhållit att det skulle vara miljömässigt positivt om verksamheten förläggs till Ekeby så att leveranser kan ske till tätortsutbyggnaden i närheten. Detta är ett för snävt synsätt. Byggnationerna i Tungelsta kommer att pågå under en förhållandevis begränsad tid. Därefter kommer de tunga transportererna att fortgå under en mycket lång tid rakt genom Tungelsta. Det står numera klart att transportvägen kommer att löpa i omedelbar anslutning till bl.a. ett daghem och ett äldreboende. Bullret från transportererna kommer att medföra en oacceptabel påverkan på dessa verksamheter och tätorten i övrigt.

101 har anfört följande. De handlingar som legat till grund för miljöprövningsdelegationens beslut stämmer inte med verkligheten när det gäller utbyggnaden av bostäder, skolor, daghem och fritidsanläggningar. Beslutet är förödande för det rörliga friluftslivet och de olika näringsverksamheter som idag pågår inom E. I Jordbro med omnejd finns flertalet kross- och återvinningsanläggningar varför det inte kan bli aktuellt med någon nyetablering.

124 har anfört följande. Alternativa lokaliseringar har inte utretts. Det saknas underlag för miljöprövningsdelegationens bedömning att den valda platsen medför minst intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön med hänsyn bl.a. till den relativa närheten till befintliga och möjliga bostadsområden samt det underdimensionerade vägnätet. Söderbyvägen är inte lämpad för transporter till och från verksamhetsområdet varför en fullständig utredning om projektering och kostnadsberäkning avseende trafiksäkerhetshöjande åtgärder måste göras om verksamheten får tillstånd.

149 har anfört följande. I föreningen ingår 59 hushåll som ligger inom en radie av 1,5 kilometer från täkten. Hushållen kommer att störas av damm, buller och trafik. Samtliga hushåll har egna brunnar. Det är osäkert hur grundvattnet kommer att påverkas avseende mängd och kvalitet. Det finns en stor

oro för föroreningar av lakvatten från verksamheten. De boende i området använder Söderbyvägen. Vägen är hårt trafikerad och smal med skarpa kurvor och dålig sikt. Vägen saknar såväl belysning som gång- och cykelväg. Om vägen belastas ytterligare kommer trafiksäkerheten försämrats. Många hushåll har sällskapsdjur som påverkas av ljud och vibrationer. Medlemmarna rör sig i skog och mark där bergtäkten ska vara. Området kommer att spärras av vilket hindrar människor från att passera platsen.

152 har anfört att verksamheten kommer att ha en förödande effekt på områdets trivsel och säkerhet p.g.a. sprängningar, krossar, trafikfaror och begränsningar inom kultur- och miljöområdet samt att Söderbyvägen inte är byggd för daglig tung trafik. Vidare har 152 anfört att föreningen har till huvudsakligt mål att skydda kulturmiljöer i Haninge samt att föreningen är 70 år, icke vinstdrivande och har 600 medlemmar.

Haninge kommun har anfört att verksamhetens lokalisering är olämplig med hänsyn till bl.a. kommunens utveckling och påverkan på det rörliga friluftslivet. Kommunen har därvid hänvisat bl.a. till vad som i den gällande och den framtida översiktsplanen är beskrivet om den beräknade befolkningsökningen, planerade bostäder m.m. samt kommunens "Hästpolicys" i vilken hästnäringens betydelse för kommunen beskrivs och hur hästhållningen i kommunen ska underlättas. Vidare har kommunen hänvisat till en detaljplan antagen av kommunfullmäktige i mars 2014 som syftar till att uppföra förskola, skola och äldreboende samt nya bostäder i Lillgården. Slutligen har kommunen pekat på att det invid verksamhetsområdet finns en stor tjäderpopulation som sannolikt skulle försvinna om området ianspråkats för verksamheten.

171 har anfört att den planerade verksamheten kommer att påverka möjligheten att rida i området. Beslutet borde ha diskuterats med de närboende. Hamnen i Nynäshamn kommer att ge den produkt som nu ska brytas.

173 har anfört följande. Vägarna i området är underdimensionerade för tung och omfattande lastbilstrafik. Koldioxidutsläppen kommer att öka väsentligt i Tungelsta till följd av trafiken. Lokaliseringen av täkten innebär att ett värdefullt område exploateras. Lokaliseringen är även olämplig eftersom det finns flera värdefulla verksamheter i området och eftersom det är troligt att området kommer att användas för en framtida expansion av Stockholm. Det saknas utredningar om koldioxidutsläppen, risker och konsekvenser från trafiken vad gäller buller och utsläpp, samt de faktiska miljökonsekvenserna på vattnet i området.

180 och 373 har anfört följande. Bergtäkten kommer att förstöra ett samhälle och en stor naturtillgång för ca 7 000 boende samt de som besöker

omgivningarna. Buller från verksamheten kommer att påverka villaområden, en ridskola samt restaurangerna i Tungelsta. Bergtäkten kommer att innebära ett ständigt buller under vardagar och helger, på dagtid, kvällstid och på natten fram till kl. 07.00. Att förlägga en bergtäkt i ett område med skolor, förskolor samt idrottsanläggningar är olämpligt. På grund av täkten kommer området inte utvecklas i enlighet med Haninge kommuns planer. Även behovet av det utbrutna materialet kan ifrågasättas. Ekeby och området söder om Tungelsta används av ett stort antal människor som ett fritidsområde. Människors fysiska och mentala hälsa kommer att påverkas av täkten. Forskningsresultat visar att buller är en stor anledning till ohälsa och stressreaktioner. För ett antal år sedan gick transporter på Söderbyvägen med torv från Stav. Vid kontakt med Haninge kommun framkom att Jehander inte hade rätt att använda Söderbyvägen genom Tungelsta. Bolaget valde den kortaste vägen för transporterna. Det saknas garantier för att bolaget inte kör den kortaste vägen. Söderbyvägen är smal och klarar inte hundratals tunga transporter dagligen. Det kommer att bli för farligt för barn, vuxna och ryttare att använda vägen.

198 har anfört följande. Miljöprövningsdelegationen har inte beaktat hur bullret från verksamheten påverkar de boende i Tungelsta och Lillgården som ligger i den förhärskande vindriktningen. De bullernivåer som har beslutats för verksamheten överskrider de bullernivåer som, enligt en rapport från Arbetsmiljöverket, medför koncentrationssvårigheter. Det kan även ifrågasättas hur Jehander ska förmå privata åkare att ta Söderbyvägen söderut vid leveranser väster och norr om Tungelsta. Transporterna kommer t.ex. passera en ridskola med många barn. Verksamheten kommer att påverka fastighetsvärdena negativt i Tungelsta. Det finns en bergtäkt i Jordbro. Det var märkligt att tiden för överklagande av beslutet var bestämt till semestertider.

202 och 203 har anfört följande. Som en följd av bergtäkts- och återvinningsverksamheten kommer trafiken på Söderbyvägen att öka med ca 200 transporter per dag. Den kortaste vägen för leveranser är att köra genom Tungelsta. I området finns stall och ridskolor och skogarna används för bär- och svampplockning. Täkten bör förläggas till någon annan plats där den inte påverkar bofasta och djur med damm och buller. Bergtäkten innebär att fastighetsvärdet kommer att minska. Det planeras för ett nytt stort bostadsområde i Tungelsta med bostäder, skola och äldreboende.

210 har anfört följande. På grund av den konstanta störningen och trafiken från täkten kommer det inte att vara möjligt att bo och bedriva en träningsverksamhet för ryttare och hästar i Ekeby. Beslutet är taget på knapphändig information och kommer att påverka många människors liv.

227 har anfört följande. Miljöprövningsdelegationen har inte beaktat hur buller från verksamheten och trafiken kommer att påverka miljön för de närboende. Söderbyvägen är en smal väg med många kurvor. Vägen är farlig för ridskoleelever, hästar, barn, cyklister m.fl. och är inte byggd för tung trafik. Även om lastbilarna är hänvisade att köra i riktning mot Nynäsvägen kan det inte uteslutas att chaufförerna väljer att köra genom Tungelsta där det finns skolor, villor, gårdar och stall.

265 och 317 har anfört följande. Verksamheten kommer att medföra buller, damm och en ökad trafik på Söderbyvägen. På grund av dessa olägenheter och övriga kringverksamheter som pågår från kl. 07.00 till kl. 22.00 kommer fastighetsvärdena att sjunka. Miljöprövningsdelegationens beslut meddelades under semestertider då många inte kunnat ta del av beslutet.

727 och 273 har anfört följande. Det kan antas att många av transporterna från verksamheten kommer att köra genom Tungelsta. En ökad lastbilstrafik vore förödande för Tungelsta ridskola och samhället. Jehander har beräknat att den totala trafiken på Söderbyvägen kommer att öka med ca 17 procent. Det är inte den totala trafiken som oroar utan själva lastbilstrafiken. Idag domineras trafiken av personbilar, och under sommarhalvåret av cyklar. Antalet lastbilar kan därför sägas öka med flera hundra procent. Det saknas uppgift om hur trafikräkningen har genomförts och vilket avsnitt av Söderbyvägen som undersökts och under vilken tidsperiod. Söderbyvägen är en smal väg utan mittlinje och vägren. Vägen är därför olämplig för lastbilstrafik. Faktum är att vägen på flera ställen är så pass smal att två lastbilar inte kan mötas. Ljud fortplantas och förs olika långt. Ibland hörs pendeltåget ca 3 kilometer bort och vid promenader vid den gamla grustäkten hörs travhästarna spring i Stav ca 1,4 kilometer bort. Det är därför tveksamt om den utförda bullerutredningen kan förutsäga hur ljudstörningarna kan avskämmas. Om tillstånd ges bör bullrande verksamheter begränsas till kl. 07.00–16.00 helgfria dagar. Det har fokuserats mycket på avståndet från brytområdet till bostäder. Flishuggning och andra kringverksamheter har också höga bullernivåer. Enligt akustikrapporten så är avståndet från flishuggningens centrum till bostadsområdet endast 300 meter. Flera hästverksamheter finns på nära håll av den planerade täkten. Hästar är flyktdjur med instinkter att reagera snabbt på markvibrationer och ljud. Det är därför bekymmersamt och potentiellt farligt med verksamheter som inkluderar buller och sprängningar i området. Underlag om hur stötvågor och vibrationer påverkar hästar saknas och behöver utredas innan grustäkten kan tillåtas.

291 har anfört att ytterligare tung trafik inte kan tillåtas eftersom buller från och trafiken på Söderbyvägen redan idag är oacceptabel samt att vägen saknar gång- och cykelväg.

292 har anfört att de 160 transporterna kommer att bli störande. Det är idag mycket trafik på Söderbyvägen. Om verksamheten ska tillåtas krävs det bullerplank samt trottoarer och vägbelysning. Söderbyvägen är K-märkt och får därför inte ändras alltför mycket.

304 och 305 har anfört att miljöprövningsdelegationen inte har beaktat hur buller från verksamheten och en ökad trafik kommer att påverka de boende i området. Söderbyvägen är inte avsedd för lastbilstrafik. En ökad trafik kommer att innebära en ökad olycksrisk för de som använder vägen.

306 har anfört att den tunga lastbilstrafiken och dagliga sprängningar kommer att påverka hästhållningen negativt och att bergtäkten kommer att innebära en väldig otrygghet och rädsla för de som dagligen rider i området.

323 och 324 har anfört att verksamhetens buller kommer att påverka de som rider i området samt de fritidsaktiviteter och hästnäringar som pågår. Det saknas utredning om hur buller påverkar hästar och möjligheterna att utöva ridsport och bedriva verksamheter knutna till sporten.

332 och 333 har anfört att verksamheten kommer att negativt påverka många människors närmiljö och säkerhet. Cirka 250 lastbilar kommer att passera förbi en känslig biotop invid Herrns väg. Söderbyvägen är en livligt trafikerad väg som saknar gång- och cykelväg samt belysning. Sikten är dålig vid korsningen Ekeby–Hagaberg.

339 har anfört följande. Länsstyrelsen har i ett beslut 2011 meddelat att den planerade verksamheten kan antas medföra betydande miljö-påverkan. Haninge kommun har 2011 reviderat översiktsplanen och nu funnit att en bergtäkt i Ekeby är olämplig. För de boende blir konsekvenserna av en täkt stora. Enligt beräkningar kommer ca 200 lastbilar per dag passera till och från bergtäkten, dvs. ca ett tungt fordon var tredje minut. Detta innebär en kraftig ökning av den tunga trafiken och av utsläpp. Jehander ska se till att trafiksäkerhetshöjande åtgärder utförs på Söderbyvägen. Oavsett om åtgärder vidtas så att vägen blir tillräckligt säker, kommer trafiken att vara störande för omgivningen. Det kan befaras att många transporter kommer att gå genom Tungelsta samhället. Bolaget har hävdade att det kommer att innehålla Naturvårdsverkets riktlinjer för externt industribuller. För de boende påverkar industribuller, vibrationer och luftstötsvågor livskvaliteten negativt. Bolaget vill också ha möjlighet att överskrida villkoren under etablerings-skedet. För vibrationer och luftstötsvågor finns det undantag för begränsningarna. Verksamheten innebär att stora mängder sprängmedel kommer att förvaras nära bostadsbebyggelsen. Det framgår inte om riskanalyser gjorts på konsekvenserna av denna hantering.

343 och 344 har anfört följande. Kross- och mass-hanteringen bör placeras där det inte finns bostäder och verksamheter. Söder-byvägen är inte anpassad för den planerade trafiken och att det finns en stor risk för olyckor och buller från trafiken. Ett område vid vägen är av ett ekologisikt intresse med bl.a. fridlysta salamandrar. Miljöprövningsdelegationen meddelade sitt beslut under semestertider då samtliga berörda inte hade möjlighet att ta del av beslutet. Tiden för överklagande var alltför kort.

350 och 351 har anfört följande. De formella kraven på samråd är inte uppfyllda eftersom uppskattningsvis hälften av de inbjudna deltagarna lämnade samrådsmötet i protest. Miljöprövningsdelegationen har inte beaktat motståndet mot verksamheten från allmänheten. Även Haninge kommun har motsatt sig verksamheten. Att boendemiljön kraftigt försämras för ett stort antal personer har inte tillmätts tillräcklig betydelse. Trafiksituationen kan inte lösas med de föreslagna villkoren. Miljökonsekvensbeskrivningen är vagt formulerad och har antaganden och oklarheter som tolkas till fördel för Jehander. Det borde vara bolaget som ska bevisa att tänkbara negativa effekter inte inträffar. Något seriöst försök att hitta alternativa platser har inte gjorts. Jehanders intressen har varit dominerande. Alternativa lokaliseringar borde ha redovisats under ärendets handläggning och på ett neutralt och förutsättningslöst sätt och inte som ett formellt led i en process där bolagets intressen och resurser tillåts dominera. Verksamheten kommer ge upphov till buller och damm. Boendemiljön och personsäkerheten kommer att påverkas mycket negativt av den omfattande och tunga trafiken som kommer att belasta vägnätet i närmiljön. Verksamheten kommer att påverka fastighetsvärdena negativt.

354 har anfört följande. Verksamheten kommer att påverka möjligheterna att besöka familjemedlemmar i Ekeby samt möjligheten att vistas i området med häst och hund. På 91 finns ca 100 hästar. I närheten finns flera stall och en ridskola. På 91 används ett f.d. växthus som ridhus. Ridhuset påverkades i samband med bygget av motorvägen och kan knappast klara sprängningarna från täktverksamheten. I omgivningarna finns ridvägar. Bergtäkten skulle skära av ridvägarna och ryttarna skulle tvingas ut på vägen. Söderbyvägen är en smal, krokig väg och med skymd sikt. Vägen går nära bostadshus, stall, ridskola och hästhagar. Det är redan nu svårt att möta trafik på vägen. Det saknas dessutom vägrenar, gångbanor och belysning. De som idag går, cyklar, rider och kör på vägen skulle bli utsatta p.g.a. den ökande lastbilstrafiken. Omgivningarna används också av det rörliga friluftslivet. Det finns ett rikt fågelliv. Haninge kommun vill skydda Träskbäcken. Länsstyrelsen har bedömt att Träksjön är en särskilt värdefull miljö. Området är av kulturellt och historiskt värde. Miljöprövningsdelegationen har inte beaktat hur täkten kommer att påverka de som utövar ridsport i området. Det saknas

utredningar om hur buller från sprängning och krossning påverkar hästarna. Endast Jehanders ekonomiska vinning har beaktats och inte den livskvalitet som det innebär för ca 100 utövare av ridsport att tillbringa tid på 91.

Tungelsta ridklubb har anfört följande. Föreningens verksamhet finansieras av Tungelsta ridskola. Föreningen fyra anställda, 250–300 medlemmar och ca 24 hästar. Haninge kommun äger anläggningen, men det är föreningen som har drifts- och verksamhetsansvar. Jehanders verksamhet kommer att generera mer trafik på Söderbyvägen. Föreningens medlemmar använder vägen för att ta sig till och från ridskolan. Vägen är smal och slingrig. På flera ställen kan tung trafik inte mötas. Hästar som står i spilta måste vistas ute ett antal timmar per dag. Den hage som används för daglig utevistelse är placerad på andra sidan vägen. Likaså måste hästarna ledas på vägen för att nå hagarna som används under sommaren. Vägen används även av medlemmarna för att nå olika ridvägar i området. Med ytterligare trafik ökar olycksrisken dels för medlemmarna, dels för hästar och personal. Den ökade trafiken kan innebära att en del medlemmar väljer någon annan ridskola, vilket får ekonomiska konsekvenser för föreningen. Det saknas en tydlig beskrivning av hur trafiksituationen ska lösas. Trots restriktioner om vilken väg trafiken ska gå kommer ändå antalet fordon som passerar ridklubben att öka. I dagsläget finns det inte någon separat gångväg längs Söderbyvägen och även en liten ökning av antalet fordon skulle göra vägen så farlig att barnen och ungdomarna inte på ett tillräckligt säkert sätt kommer att kunna ta sig till ridskolan från kollektivtrafikens hållplatser. Det är osäkert hur buller och damm kommer att påverka verksamheten. Om verksamheten ges tillstånd skulle det behövas en gång-, cykel- och ridväg från Tungelsta via ridklubben och bort till bergtäktens in- och utfart.

Tungelsta Socialdemokratiska Förening har anfört att föreningen är en del av Haninges arbetarkommun med uppgift att bevaka politiska frågor i den sydligast delen av kommun. Medlemmarna rekryteras från Tungelsta och flera utav medlemmarna är bosatta i omedelbar anslutning till bergtäkten samt i tätorten. Den aktuella verksamheten kommer att drabba medlemmarna negativt p.g.a. av buller, damm, trafik, en förstörd utemiljö samt minskat fastighetsvärde.

385 har anfört att Söderbyvägen används dagligen av boende och besökare samt för transporter till och från föreningen. Verksamheten innebär olägenheter från trafiken samt sprängningar, brytning och krossning, lastning och ljud från de tunga lastbilarna under minst 20 år. Värdet på fastigheterna kommer att minska.

398 och 399 har anfört följande. Söderbyvägen trafikeras av tunga fordon. Vägen är olycksdrabbad och det saknas belysning utmed vägen. I skogarna kring Ekeby finns det ett rikt djurliv, ovanliga fågelarter samt

fridlysta växter. I Tungelsta finns ridskolor och i omgivningen rör sig många ungdomar till häst.

409 har anfört följande. Miljöprövningsdelegationens beslut kommer att få konsekvenser för ett stort antal personers boende varför det är tveksamt att beslutet kan fattas av endast två personer. Miljökonsekvensbeskrivningen saknar en redogörelse för konsekvenserna av verksamheten för de närboende samt de som drabbas av buller och avgaser från de tunga transporter. Söderbyvägen kommer att varje dag belastas med ytterligare 160 tunga transporter. Vägen saknar vägren och belysning. Sedan tillkomsten av den nya motorvägsavfarten har mängden trafik ökat markant. På 91 bedrivs det en intensiv hästverksamhet och för att kunna ta sig till hästarna måste man ta en väg vars utfart har skymd sikt och som ligger efter den tänkta utfarten från bergtäkten. Ridning sker ofta i den natur som nu kommer att förstöras av buller, damm och trafik. Det finns alternativa lokaliseringar för täkten och ett behov av det utbrutna materialet saknas med tanke på den försäljning av överskottssten som idag sker i regionen. Behovsprövningen är dessutom borttagen.

Motparterna

Jehander har hänvisat till bolagets ansökan och miljökonsekvensbeskrivning samt yttranden till miljöprövningsdelegationen den 16 januari 2012 och 24 augusti 2012. Därutöver har bolaget anfört sammanfattningsvis följande.

Behovet av bergmaterial

Det finns ett behov av tillskott av bergmaterial i det sydöstra försörjningsområdet av Stockholmsregionen. I detta område ingår Haninge kommun. Produktionen av bergmaterial har sjunkit markant i kommunen under det senaste decenniet.

I dagsläget är produktionen betydligt lägre än behovet. Mot bakgrund av en förväntad befolkningsökning i kommunen fram till 2020 bedöms produktionen av bergmaterialet behöva öka med ca 160 000 ton/år för att behovet ska täckas.

Det är av stor vikt att uttaget av grusmaterial i grusåsar minskar och att berg och återvunnet material används i större utsträckning för samhällets materialförsörjning. Utvinning av berg och återvinning av schaktmassor vid anläggningen bidrar till ett bra resursutnyttjande och främjar en god hushållning med råvaror och energi.

Återvinning av massor från t.ex. infrastrukturprojekt är en viktig del i bergmaterialförsörjningen och den ingivna ansökan omfattar även återvinningsverksamhet. Återvinning av entreprenadberg utgör ett komplement till bergtäkt under vissa perioder och för vissa användningsområden. Entreprenadberg kan inte helt ersätta behovet av en bergtäkt. I dagsläget saknas det en anläggning för återvinning av entreprenadberg

i närområdet. Eftersom tillgången på entreprenadberg är mycket ojämn över tid krävs det vidare tillgång till mellanlagringsanläggningar. Den sökta verksamheten kommer därför att möjliggöra återvinning i större omfattning än vad som sker idag.

För vissa användningsområden med särskilt höga kvalitetskrav, t.ex. ballast för tillverkning av asfalt och betong, kan återvinningsmassor normalt sett inte ersätta bergmaterial från täkt eftersom återvinningsmassornas tekniska egenskaper inte är kända och konstanta. Även då tillgången på entreprenadberg är god kommer det alltså att finnas ett behov av material från bergtäkten.

Lokalisering

Det saknas en befintlig anläggning för bergtäkt i närområdet. Av såväl ekonomiska skäl som miljöskäl är det angeläget att ett uttag sker nära avsättningsområdet. I lokaliseringsutredningen jämfördes fyra alternativa lokaliseringar i närområdet med Ekeby. Av utredningen framgår att Ekeby utgör den lämpligaste lokaliseringen. Avsättning kan ske i närområdet och verksamheten kan bedrivas utan betydande påverkan på människors hälsa och miljön.

Ekeby har utpekats som ett alternativ för en framtida etablering av bergtäkt i Länsstyrelsen i Stockholms läns regionala utvecklingsplan för Stockholmsregionen (RUF2010). Lokaliseringen anges vara av särskilt stort regionalt intresse. Ekeby fanns också utpekad som en möjlig framtida bergtäkt i Haninge kommuns tidigare översiktsplan från 2004. I tillägget till översiktsplanen från 2011 anges det dock att översiktsplanens utpekande av Ekeby inte längre ska gälla. Vid revideringen av översiktsplanen har kommunen hänvisat till att den sökta verksamheten är oförenlig med kommunens ambitioner om ett växande Haninge och att en bebyggelseexpansion bedöms främst ske i de södra kommundelarna i Tungelsta. Kommunen har dock inte konkretiserat vad denna expansion avses bestå i eller närmare förklarat varför bergtäktslokaliseringen skulle stå i konflikt med dessa ambitioner. Kommunen har heller inte förklarat hur de har tänkt att det ökade behov av bergmaterial som den önskade bebyggelseexpansionen onekligen kommer att föranleda ska tillgodoses. Kommunens revidering av översiktsplanen synes med andra ord inte särskilt väl genomarbetad och bör därför inte tillmätas någon betydelse vid bedömningen av den ansökta verksamhetens lokalisering.

Även om trafiken till och från den ansökta täkten kommer innebära en viss störning för kringboende och vissa åtgärder för att öka trafiksäkerheten krävs, bedöms trafikförutsättningarna betydligt bättre än för de alternativa lokaliseringarna. Alternativet innebär också att mer oexploaterad mark måste tas i anspråk för transportvägar samt täktområde. För det ansökta verksamhetsområdet planeras en ny in- och utfartsväg om ca 300 m anläggas.

Samtliga alternativa lokaliseringar av verksamheten kräver betydligt längre anslutningsvägar som dessutom måste dras genom tidigare oexploaterad mark och mark med andra intressekonflikter (åkermark och nära bostäder). Samtliga alternativ utom Berga ligger också på längre avstånd från det huvudsakliga avsättningsområdet, vilket är lokaliserat norrut mot Stockholm, med längre transporter och ökad miljöbelastning som följd. Om man ser till det lokala behovet ligger alla alternativ på längre avstånd från Tungelsta. För försörjningen av bergmaterial till Tungelsta är sannolikheten för att transporterna skulle utnyttja Söderbyvägen lika stor vid de alternativa lokaliseringarna som för det ansökta verksamhetsområdet eftersom detta utgör närmaste vägen till Tungelsta från samtliga lokaliseringalternativ.

Mot bakgrund av ovanstående kan den sökta verksamheten etableras utan en påtaglig negativ inverkan på boendemiljön och framtida utveckling och expansion i Tungelsta. Övriga utredda lokaliseringalternativ är inte bättre lämpade med avseende på trafikförutsättningarna.

Yt- och grundvatten

Av en översiktlig hydrogeologisk studie framgår att det planerade täktområdet ligger i ett höjdområde på nivån ca +60 m – +69 m. Den närmaste brunnen ligger ca 500 m söderut vid en markyta på ca +32 m. Österut ligger den närmaste brunnen ca 1 km bort på marknivå ca +40 m. Brytningen är tänkt att ske ned till nivå +47 m. Detta för att regnvatten ska avrinna mot den nordvästra delen av täkten där vattnet samlas och pumpas till en sedimentationsdamm. Grundvattenytan i berget ligger på ca +53 m. Grundvattenströmningen sker med flödesriktningen söderut. Under driften av verksamheten kommer grundvatten att successivt pumpas bort och avsänkas ner till en nivå på max +44 m. Detta motsvarar den lägsta täktbotten. Det innebär en total avsänkning med ca 9 m. Efter avslutad täktverksamhet kommer grundvattennivån att återställas till +53 m och en täktsjö med avrinning norrut kommer att bildas.

Eftersom samtliga närliggande brunnars överyta ligger under eller i nivå med täktbotten kan en grundvattensänkning inte ske på grund av bortpumpning från täkten. Allt grund- och ytvatten som rinner in i täkten kommer att pumpas bort under verksamheten. En del av det vatten som annars skulle bilda grundvatten försvinner då. Tillrinningen till täkten sker från ett influensområde, dvs. en avsänkningstratt, som skapas av pumpningen och som växer i takt med att man pumpar djupare. Infiltration av nederbörden i dessa typområden är begränsad. Pumpningen anses därför inte påverka uttagskapaciteten på de omgivande dricksvattenbrunnarna.

I miljökonsekvensbeskrivningen redogörs för risker och skyddsåtgärder vid hanteringen av drivmedel och kemikalier i verksamheten. Vid en oförutsedd händelse, t.ex. spill av drivmedel, kommer saneringsåtgärder att vidtas omedelbart. De föroreningar som inte stoppats vid källan kommer så småningom hamna i pumpgropen som utgör lågpunkten i täkten. Eventuellt oljespill i vattnet syns där på ytan. All vattenavledning från täktbotten sker norrut via sedimentationsdamm, kväverenningsanläggning och vidare till recipient. Både pumpgropen och den sedimentationsanläggningen är utrustade med oljeavskiljare. Transport av förorenat vatten till kringliggande brunnar bedöms inte ske under täktens drifttid eftersom avsänkningen vid täktbottennivån kommer att vara kontinuerlig. Den samlade bedömningen är att täktverksamheten inte kommer att påverka omgivande brunnar negativt eftersom täktbotten ligger över brunnarnas överyta och influensområdet inte sträcker sig till närmaste brunnar samt de sanerings- och skyddsåtgärder som finns för oförutsedda händelser som skulle kunna förorena yt- och grundvatten.

Verksamheten kommer inte heller ha någon hydrologisk påverkan på Träsksjön eftersom inget vatten från verksamhetsområdet kommer att nå sjön. Avrinning från området sker i huvudsaklig riktning norrut. Även om något vatten skulle avrinna från området söderut kommer det att avledas i befintliga diken österut. Verksamheten kommer därför inte ha någon påverkan på vattenkvalitén i Träsksjön och därmed inte på fiskfauna eller andra vattenlevande organismer. Övriga invändningar rörande vattenmiljön i sjön är därmed irrelevanta.

Trafik

Senaste trafikmätningen på Söderbyvägen anger ett dygnsmedelvärde om 830 fordon rörelser, vilket måste betraktas som en låg trafikintensitet. Av tillgänglig statistik finns det tolv olyckor rapporterade för sträckan mellan länsväg 257 och Nynäsvägen. Dessa olyckor har rapporterats som antingen måttliga eller lindriga. Antalet olyckor är för litet för att några slutsatser ska dras om vanligt förekommande trafikolyckor eller om något särskilt vägavsnitt är särskilt drabbat. Generellt kan sägas att olycksfrekvensen är låg och att statistiken i sig inte motiverar några särskilda trafikåtgärder.

Haninge kommun arbetar med att införa nya hastighetsgränser inom tätbebyggt område. Arbetet utgår från kommunens antagna hastighetsplan som anger var de nya hastighetsgränserna 30, 40 samt 60 km/h ska gälla. Söderbyvägen kommer, när hastighetsplanen är genomförd, att ha en högsta tillåtna hastighet om 40 km/h inom tätbebyggt område. Utom tätbebyggt område kommer Söderbyvägen att ha en föreskriven bashastighet om 70 km/h, men de generella varsamhetsreglerna enligt trafikförordningen innebär i detta fall att hastigheten måste anpassas till vägförhållandena och varningsmärken som finns utsatta. Med hänsyn till bl.a. den begränsade trafikmängden får en sådan reglering anses som acceptabel.

Av tillgänglighetsskäl är det också angeläget att det allmänna vägnätet, så långt som möjligt, får högsta bärighet, klassen BKI, där de tyngsta transporterna tillåts.

Alla transporter till och från verksamhetsområdet kommer att ske med lastbil. Lastbilstransporterna kommer att gå via en ny utfartsväg till Söderbyvägen och därefter i huvudsak söderut vidare till Nynäsvägen. Ett begränsat antal transporter kommer att gå norrut, och i dessa fall för lokal avsättning i närområdet. Antalet transporter bedöms uppgå till maximalt 162 fordonsrörelser per dygn, dvs. 81 transporter in respektive ut från verksamhetsområdet. Av transporterna beräknas 90–95 procent gå söderut mot Nynäsvägen och 5–10 procent norrut på Söderbyvägen mot Tungelsta. Baserat på den senaste trafikmätningen på Söderbyvägen blir trafikökningen från den ansökta täktverksamheten och söderut mot Nynäsvägen ca 17 procent och norrut mot Tungelsta ca 2 procent.

Trafikåtgärder ska vidtas i samråd med Trafikverket, se villkor 3 i miljöprövningsdelegationens beslut. En överenskommelse har träffats med Trafikverket om nödvändiga förbättringsåtgärder på Söderbyvägen, bl.a. breddning av vägen till sex meter över såväl brotrumma som 500 meter av övrig väg. En överenskommelse har också träffats om punktåtgärder rörande bärigheten samt en översyn av avvattning för hela sträckan. Ett nytt läge för en busshållplats kommer att utredas av Trafikverket i samråd med bl.a. Haninge kommunen. Med anledning av Trafikverkets synpunkter vid samrådet föreslås det att ett bullerplank uppförs vid fastigheten G. En förnyad bedömning har gjorts rörande kurvområdet söder om brotrumman mot Nynäsvägen. En lösning för detta vägavsnitt kan vara att vägsträckningen breddas. Av hänsyn till tillgänglighets-intresset är det av trafiksäkerhetsskäl inte rimligt att klassa ned bärigheten på denna del av Söderbyvägen.

Under samrådsprocessen presenterades ett förslag till alternativa ridvägar i anledning av den ökade trafiken vid utfartsvägen från verksamhetsområdet. Ett åtagande har gjorts att bekosta alternativa ridvägar. Detta förutsätter dock att fastighetsägarna samtycker till att åtgärderna vidtas. Med hänsyn till nuvarande och tillkommande trafikmängd i riktning mot Nynäsvägen råder det inga framkomlighetsproblem. Hästar riskerar inte att behöva stå still länge och vänta. I detta fall rekommenderas att de generella varsamhetsreglerna får råda och att platsen för passage utmärks med varningsmärke.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att trafikintensiteten på Söderbyvägen är låg; även med hänsyn till den ökade trafik som den sökta verksamheten medför. Jämfört med nuvarande situation kommer dock de åtgärder som är avsedda att vidtas enligt överenskommelser med Trafikverket att bidra till att trafiksäkerheten

ökar. Det ska också framhållas att ingen av de redovisade alternativa lokaliseringarna är bättre lämpade än den nu valda lokaliseringen med avseende på trafiksituationen. Åtgärder i trafikmiljön förutsätter samverkan med väghållaren. En verksamhetsutövare kan alltså inte genom villkor åläggas att på egen hand se till att sådana åtgärder vidtas. Slutligen ska det påpekas att det endast är Trafikverket som har den överblick som är nödvändig för att bedöma om Söderbyvägen, ur ett trafiksäkerhetsperspektiv, är lämplig för trafik till och från verksamhetsområdet.

Påverkan på hästverksamhet

Påverkan på hästverksamheterna har redovisats i miljökonsekvensbeskrivningen samt i en bilaga till yttrandet från den 24 augusti 2012. Buller kommer oftast att helt maskeras av ljud från stallens egna verksamheter eller, i närhet av Söderbyvägen, av trafikbuller. Sprängningar sker ca en gång per månad på fasta tider och kommer att föregås av tydlig information. Ridturet och annan hästverksamhet kan därmed anpassas härefter i den mån det är nödvändigt. Ljudet vid sprängning kan beskrivas som ett åskmuller och kan inte jämföras med det ljud som uppstår vid t.ex. ett skott från ett vapen. Alternativa ridvägar kommer att anläggas. Sammantaget bedöms påverkan på hästverksamheterna i området bli marginell och av kortvarig karaktär.

Övrigt

När det gäller förekomsten och verksamhetens påverkan på tjäderpopulationen ska det påtalas att tjädern omfattas av skydd enligt fågeldirektivet. Tjädern är dock inte en rödlistad art. Att arten omfattas av fågeldirektivet innebär bl.a. att medlemsstaterna ska utse särskilda skyddsområden och att det är förbjudet att avsiktligt döda eller fånga fåglar eller förstöra eller skada deras bon, eller samla in ägg samt att störa fåglarna i den mån störningarna inte saknar betydelse för att uppnå direktivets syften. Bestämmelserna är för svenskt vidkommande genomförda i 4 § artskyddsförordningen (2007:845) och ska enligt etablerad praxis betraktas som ett förtydligande av de allmänna hänsynsreglerna vid en tillståndsprövning. Några särskilda skyddsområden enligt fågeldirektivet är inte aktuella i närheten av täktområdet. Täktverksamheten har vidare ingen direkt påverkan på tjäderlekplatsen. Därmed utgör fågeldirektivet och 4 § artskyddsförordningen inte hinder mot tillståndet.

En arkeologisk utredning av verksamhetsområdet ska ske i samråd med länsstyrelsen. Genom denna utredning minimeras risken för att kulturvärden såsom fornlämningar går förlorade.

Ett villkor har föreslagits för att begränsa olägenheter till följd av damning från verksamheten. Genom att vidta olika åtgärder minimeras risken för att omgivningen ska utsättas för störande damning.

Eventuella ersättningsfrågor, exempelvis rörande påverkan på omkringliggande fastigheters marknadsvärde, beaktas inte inom ramen för prövningen enligt miljöbalken. Av miljökonsekvensbeskrivningen och ansökan framgår dock att verksamheten kommer att utformas så att olägenheterna för omgivningen minimeras.

Länsstyrelsen i Stockholms län har hänvisat till miljöprövningsdelegationens beslut samt därutöver gjort sammanfattningsvis följande tillägg.

Trafiksäkerhetsåtgärder

Det måste säkerställas att Söderbyvägen söderut mot Nynäsvägen uppfyller nödvändiga krav på trafiksäkerhet innan vägen används för materialtransporter till och från tåktområdet. I det överklagade beslutet finns ett särskilt villkor som anger att trafiksäkerhetsåtgärder ska vara utförda i enlighet med Jehanders åtaganden innan materialtransporter till och från verksamhetsområdet påbörjas samt att planerade åtgärder ska ske i samråd med Trafikverket. Det får förutsättas att dessa åtgärder innebär att det aktuella vägavsnittet får en utformning som medger en säker trafikmiljö för såväl gång- och cykeltrafikanter, ridande samt för fordonstrafiken i övrigt. I samband med detta förutsätts även att frågan om materialtransporter mot Tungelsta regleras i syfte att förhindra sådana transporter från tåkten i riktning norrut mot och genom Tungelsta.

Förekomsten av tjäder

Enligt naturvårdsenheten samt tillgängliga uppgifter i Artportalen finns inga tjäderspelplatser inom det aktuella tåktområdet eller dess omedelbara närhet. Det bedöms därmed inte föreligga hinder för verksamheten eller krav på särskilda försiktighetsåtgärder.

Riksintresse för totalförsvaret vid Berga skjutfält

Med hänsyn till de långa avstånden mellan verksamhetsområdet och Berga skjutfält samt bullerkällornas olika karaktär bör inte riksintresset påverka bedömningen utav tåktens lämplighet eller regleringen av tåktverksamhetens bullerpåverkan. De olika verksamheterna regleras av olika tillstånd med bullervillkor som var för sig måste innehållas. Det förutsätts att villkoren för respektive verksamhet följs upp inom ramen för tillsyn och egenkontroll.

Behovsprövningen

För närvarande finns det fyra tillståndsgivna grus- och bergtäkter samt en schakt-massedeponi inom de sydöstra och södra delarna utav länet. Tillståndstiderna och uttagsmöjligheterna för vissa av täkterna är dock begränsade. Det bedöms därför finnas ett behov av stationära långsiktiga täkter med möjlighet till massåtervinning för att upprätthålla en hållbar materialförsörjning utan långa transportavstånd. Detta gäller oavsett om större bygg- och infrastrukturprojekt kommer till stånd i regionen. De bergmassor som bryts ut i samband med dessa projekt kommer även att behöva transporteras, bl.a. till befintliga täkter, för mellanlagring och förädling.

INKOMNA YTTRANDEN

Mark- och miljödomstolen har berett Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) tillfälle att yttra sig. SGU har uppgett sammanfattningsvis följande.

Behovet av en ny bergtäkt kan mycket översiktligt bedömas utifrån ett nyckeltal som ballastleverans per invånare. För riket är detta nyckeltal ca 7,9 ton per person och år (material från tillståndsgivna täkter exklusive t.ex. entreprenadberg). I Stockholms län är nyckeltalet lägre än riket i snitt. Totalt levereras uppskattningsvis 7,5 Mton i Stockholms län (material från tillståndsgivna täkter exklusive t.ex. entreprenadberg som inte transporterats vidare till täkt). Stockholmsregionen är det område i Sverige som har lägsta konsumtionen av ballastmaterial per capita (3,5 ton per person och år). Utslaget per invånare och år blir nyckeltalet för Stockholm cirka hälften av Sverigesnittet. Till detta kommer också produktion/konsumtion av entreprenadberg som inte levereras vidare till täkt. Det saknas statistik för detta material men en generell uppskattning pekar på att det årligen kan röra sig om flera miljoner ton.

Ballastkonsumtionen i Stockholms län uppskattas överstiga 10 Mton årligen, inklusive entreprenadberg. Detta är fullt jämförbart med liknande tätortsregioner i Europa. Stockholms konsumtion antas vara jämförbar med den som övriga liknande Europeiska stadsområden.

Det är viktigt att utgå från att bergtäkter med olika huvudändamål; väg-, betong- eller järnvägsändamål t.ex., ofta har olika tekniska egenskaper vilket kan göra dem ojämförbara med varandra. Detta styrs huvudsakligen av de materialegenskaper som föreligger för respektive täktmaterial. Åtskilliga täkter kan vara oförmögna att leverera samtliga av samhället behövliga ballastprodukter. Samtidigt kan tillverkning av produkter för ändamål med låga kvalitetskrav från täkter med högpresterande bergmaterial innebära icke uthållig materialförsörjning ur samhällets synvinkel. Av detta följer att det inte är tillräckligt att utgå ifrån att den

totala ballastproduktionen inom ett visst område också möter den totala efterfrågan inom samma område, eftersom en överproduktion är ett naturligt inslag, åtminstone kampanjvist över tiden. För att upprätthålla konkurrens på ballastmarknaden krävs att det finns många producenter aktiva på marknaden och att det möjliga utbudet vid varje tidpunkt är större än efterfrågan.

Sett över tid följer ballastkonsumtionen mycket väl byggkonjunkturen. I jämförelse med den byggkonjunktursnivå som rådde i början på 2000-talet har den totala ballastproduktionen minskat något. De stora massorna av entreprenadberg som diskuteras i handlingarna är inget nytt fenomen för Stockholmsregionen (Södra länken, Norra länken, Citybanan m.fl.). Produktionen av entreprenadberg i Stockholmsregionen har pågått under lång tid och utgör en nödvändighet för hela regionen eftersom den stationära ballastproduktionen annars skulle vara kraftigt underdimensionerad. De infrastrukturprojekt som omnämns i handlingarna (Förbifart Stockholm och Norvik hamn) kommer att generera betydande mängder entreprenadberg. Exakt hur stora mängder som tillförs den lokala respektive regionala marknaden är dock oklart. I båda projekten finns hamnanläggningar vilket innebär att entreprenadberget med fördel kan transporteras med båt till annan ort.

Enligt Sveriges ballaststatistik var antalet producerande grustäkter 2013 för första gången färre än antalet bergtäkter. Samtidigt växer Stockholmsregionen kraftigt. Det bör noteras att Stockholmsregionen ingår i en gemensam marknad; flera närliggande kommuner agerar försörjningsorter och exporterar ballast till Stockholm. De största andelarna av detta antas vara grusprodukter. Under den närmaste 10-årsperioden förväntas grusproduktionen minska än mer varför efterfrågan på lokalt bergmaterial i Stockholmsregionen troligen kommer att öka än mer. En god tillgång på bergmaterialprodukter och terminalplatser, både centralt belägna men även inom områdets periferi, är fundamentalt för att kunna utveckla och bebygga hela regionen. För att upprätthålla en hållbar materialförsörjning inom hela Stockholmsregionen, utan en kraftig ökning av den miljöpåverkan som långväga lastbilstransporter från grannlänerna skulle medföra, kommer det att krävas ett antal stationära täkter i Stockholmsregionen.

I dagsläget finns det en översiktlig information om berggrundens lämplighet för vägändamål (se SGU:s bergkvalitetskarta) över de södra delarna av Stockholmsregionen. Från den informationen framkommer att berggrunden i huvudsak bedöms som klass 2-material, dvs. att materialet i det här fallet kan användas som obunden ballast och asfaltsballast, dock ej som ballast för de mest högpresterande slit-lagerskikten (klass 1-material). Inom Stockholmsregionen saknas klass 1-material nästan helt varför det materialet importeras från Uppsala

län och andra län. För att ersätta det grusmaterial som används för betongändamål är det centralt att hitta lämpliga platser där berggrundens lämplighet för detta ändamål är goda. Tåktlokaliseringar som förmodas kunna ersätta naturgrus fullt ut bör kunna ges företräde om ändamålet med verksamheterna är att producera ballast för betong. I dagsläget saknas det geologiskt underlag som visar på var sådana förekomster finns.

DOMSKÄL

Vem har rätt att överklaga miljöprövningsdelegationens beslut?

Rätt att överklaga enligt 16 kap. 12 § miljöbalken

Överklagbara domar eller beslut får överklagas av den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått henne eller honom emot (se 16 kap. 12 § första stycket punkten 1 miljöbalken).

Enligt praxis ska rätten att vara part och att överklaga tillkomma varje person som kan tillfogas skada eller utsättas för annan olägenhet genom den verksamhet för vilken tillstånd söks om risken för skada eller olägenhet rör ett av rättsordning skyddat intresse och inte är enbart teoretisk eller helt obetydlig (se NJA 2004 s. 590 I och II, NJA 2012 s. 921 samt MÖD 2003:24 och MÖD 2009:28).

När det gäller en bergtåkt är det i första hand olägenheter i form av buller, damning och transporter som får betydelse när man bedömer om närboende berörs på ett sådant sätt att de har rätt att överklaga. Men även omfattningen av en tåktverksamhet kan ha viss betydelse (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 16 juni 2015 mål nr M 2161-15). Allemansrätten, däremot, utgör inte i något fall tillräcklig grund för rätten att överklaga (se prop. 1997/98:45, Del 1, s. 486).

Med hänsyn till avståndet från bostäder till verksamhetsområdet bedömer mark- och miljödomstolen att klagandena 1, 2, 13–16, 29, 35, 36, 42, 46, 48, 55, 57, 60, 66, 67, 72, 73, 77, 80, 83, 85–87, 93–96, 100, 104, 108, 109, 114, 129, 135, 144, 147, 148, 151, 166, 174, 175, 187, 188, 199–201, 211, 212, 216, 218, 228, 233, 234, 235, 239, 243–246, 248, 249, 254, 256, 274, 277, 280, 281, 286, 293, 294, 296, 300, 301, 303, 318–320, 322, 331, 341, 342, 359, 362, 364–366, 367, 369–371, 381, 382, 389–391, 397, 406, 408, 410 och 414 inte är berörda av den planerade bergtåkt- och återvinningsverksamheten på ett sådant sätt att de har rätt att överklaga miljöprövningsdelegationens beslut. Deras överklaganden ska därför avvisas, se domslutet punkt 1.

Eftersom allemansrättsliga förhållanden inte kan grunda rätt att överklaga ett beslut är inte heller klagandena 221, 240, 242, 340 och 354 berörda av miljöprövningsdelegationens beslut på ett sådant sätt att de har rätt att överklaga det. Även deras överklaganden ska därför avvisas, se domslutet punkt 1.

Rätt att överklaga för ideella föreningar

Ideella föreningar eller andra juridiska personer som tillvaratar naturskydds- och miljöskyddsintressen får under vissa förutsättningar överklaga en dom (16 kap. 13 § miljöbalken; jfr prop. 1997/98:45, Del 2, s. 213). Klagorätten är dock inte utan begränsningar. Det måste vara fråga om en miljöorganisation som är öppen för allmänheten och där allmänheten kan bli medlem och påverka (se prop. 1997/98:45, Del 1, s. 489). Det förutsätts också att organisationens huvudsakliga syfte är att tillvarata *allmänna* naturskydds- och miljöskyddsintressen. En organisation vars grundläggande syfte är att tillgodose medlemmarnas enskilda intressen, t.ex. fastighetsägarintressen, exploateringsintressen, ekonomiska eller politiska intressen kommer därför inte i fråga för klagorätt även om en sådan organisation också har till ändamål att främja natur- och miljöskydd (se Bengtsson m.fl., Miljöbalken (1 januari 2014, Zeteo), kommentar till 16 kap. 13 §).

En förutsättning för medlemskap i 149, Stavshöjdens sam-fällighet och VH-Söderby vägsamfällighet är innehav av en tomträtt eller fastighet som har del i den samfällighet föreningen förvaltar. Dessa tre föreningar kan därför inte anses vara öppna för allmänheten. Föreningarna har också till sitt huvudsakliga ändamål att förvalta den samfällighet för vilka de bildats (se 18 § lagen [1973:1150] om förvaltning av samfälligheter) eller tillvarata fastighetsägarintressen. Sådana intressen är inte att jämföras med sådana natur- och miljöskyddsintressen som avses i 16 kap. 13 § första stycket 1 miljöbalken.

152 har hänvisat till stadgar enligt vilka föreningen har till sitt syfte att skydda kulturmiljöer. Enligt mark- och miljödomstolens mening kan det syftet inte jämföras med ett sådant naturskydds- eller miljöskyddsintresse som avses i 16 kap. 13 § första stycket 1 miljöbalken.

Tungelsta socialdemokratiska förening har hänvisat till att föreningen har till syfte att bevaka politiska intressen i de sydligaste delarna utav Haninge kommun och att föreningens medlemmar kommer att påverkas negativt av bergtäkts- och återvinningsverksamheten. Inte heller syftet för Tungelsta socialdemokratiska föreningen kan jämföras med ett sådant naturskydds- eller miljöskyddsintresse som avses i 16 kap. 13 § första stycket 1 miljöbalken.

Det anförda innebär att föreningarnas huvudsakliga syften inte är att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen. De uppfyller alltså inte kraven

för klagorätt i 16 kap. 13 § första stycket 1 miljöbalken. Det har inte heller övrigt framkommit att föreningarna berörs av miljöprövningsdelegationens beslut på ett sådant sätt att de på andra grunder ska anses ha rätt att överklaga beslutet (jfr 16 kap. 12 § första stycket miljöbalken). Överklagandena från 149 (klaganden nr 149), 152 (klaganden nr 152), 339 (klaganden nr 339), Tungelsta socialdemokratiska förening (klaganden nr 378) och 385 (klaganden nr 385) ska därför avvisas, se domslutet punkt 1.

Formella frågor

Handläggningen hos miljöprövningsdelegationen

När en miljöprövningsdelegation prövar ett ärende ska den bestå av en ordförande och en miljösakkunnig (se 18 § förordningen [2011:1237] om miljöprövningsdelegationer). Det finns inte något krav på att antalet beslutsfattare ska utökas när ärendet är omfattande och påverkar ett stort antal människor. Miljöprövningsdelegationen var alltså beslutsför med en ordförande och en miljösakkunnig när den tog slutlig ställning till Jehanders ansökan.

Enligt 21 § förvaltningslagen (1986:223) ska sökande, klagande eller annan part underrättas om innehållet i beslutet. Det är myndigheten som bestämmer om underrättelsen ska ske muntligt, genom vanligt brev, genom delgivning eller på något annat sätt. Underrättelse ska ske med beaktande av 7 § förvaltningslagen enligt vilken varje ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts (se prop. 1985/86:80, s. 72).

Det finns inte något formellt hinder mot att meddela beslut under semestertid. När, som i detta fall, ett mycket stort antal personer kan anses vara berörda av ett beslut får det anses vara förenligt med bestämmelserna i förvaltningslagen att parternas underrättas om beslutet genom kungörelse, vilket också skett i detta fall. Det kan även tilläggas att det enligt 6 kap. 8 § miljöbalken finns en skyldighet att kungöra beslut i ett ärende där en miljökonsekvensbeskrivning har getts in.

Tiden för överklagande av ett beslut som har meddelats av en miljöprövningsdelegationen har bestämts i lag till tre veckor från den dag klaganden fick del av beslutet (se 23 § förvaltningslagen).

Det anförda innebär sammantaget att det inte förekommit något sådant fel i handläggningen av ansökan hos miljöprövningsdelegationen som skulle kunna motivera att beslutet upphävs.

Samrådet och miljökonsekvensbeskrivningen

I 6 kap. miljöbalken finns bestämmelser om miljökonsekvensbeskrivningar och annat underlag, t.ex. samråd, som ska ingå i en ansökan om miljötillstånd. Där sägs bl.a. att en verksamhetsutövare ska samråda med t.ex. enskilda innan ansökan görs. Samrådet ska genomföras i god tid och i behövlig omfattning innan en ansökan om tillstånd görs och en miljökonsekvensbeskrivning upprättas. Samrådet ska avse verksamhetens lokalisering, omfattning, utformning och miljöpåverkan samt miljökonsekvensbeskrivningens innehåll och utformning (se 6 kap. 4 § första stycket punkten 1 miljöbalken). En miljökonsekvensbeskrivning ska ingå i ansökan. Den ska ha det innehåll som anges i 6 kap. 7 § miljöbalken.

Av aktmaterialet framgår att det samråd som Jehander genomfört uppfyller de krav som lagstiftaren ställer. Det förhållandet att en majoritet av de närboende lämnade lokalen för samråd i protest motiverar inte någon annan bedömning i frågan om det samråd som bolaget genomfört motsvarar kraven i lagstiftningen.

Enligt mark- och miljödomstolens bedömning uppfyller miljökonsekvensbeskrivningen kraven i miljöbalken, både när det gäller förfarandet och dokumentationen. Beskrivningen kan därför läggas till grund för prövningen av Jehanders ansökan. Mot den bakgrunden är det inte nödvändigt att, som 102 begärt (se domen s. 5), komplettera ansökan med ytterligare utredning avseende bl.a. buller och trafik-säkerhet och livskvaliteten för boende i närheten, se domslutet punkt 2. Det är inte heller, som Jehander begärt, motiverat att inhämta ett yttrande från Trafikverket avseende trafiksituationen på Söderbyvägen, se domslutet punkt 3.

Mark- och miljödomstolen kommer alltså fram till att invändningarna mot samrådet och miljökonsekvensbeskrivningen inte utgör skäl för att upphäva miljöprövningsdelegationens beslut.

Yrkanden från 124 m.fl.

124 har yrkat i andra hand att Jehander ska genomföra en fullständig projektering och kostnadsberäkning av vägombyggnaden och att samråd ska genomföras angående det slutliga förslaget till vägbyggnad (se domen s. 5). 265 och 317 har yrkat i andra hand att Jehander ska åläggas att bekosta trafiksäkerhetshöjande åtgärder utmed Söderbyvägen (se s. 5). 292 har yrkat i andra hand att Jehander ska åläggas att uppföra ett bullerplank utmed Söderbyvägen (se s. 5). 20 har yrkat att mark- och miljödomstolen ska förelägga Haninge kommun att vidta aktiva åtgärder för att förhindra jättelokans utbredning (se s. 5).

I ett mål som har överklagats kan domstolen endast pröva de frågor som underinstansen har tagit ställning till i det överklagade beslutet. Det betyder i det här fallet att mark- och miljödomstolen inte kan pröva de yrkanden som redovisats i föregående avsnitt. 124, 265, 317, 292 och 20 yrkandena ska därför avvisas, se domslutet punkt 2.

Ska bergtäkts- och återvinningsverksamheten tillåtas?

Inledning; rättslig reglering

Vid nyetablering av en täkt ska hänsyn tas till dels om det innebär god hushållning att bryta täktmaterialet, dels om täktens lokalisering är lämplig med hänsyn till minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön (se 2 kap. 6 § miljöbalken). Med tillämpning av bestämmelserna i främst 2 och 3 kap. miljöbalken kan en allsidig prövning som omfattar dessa aspekter åstadkommas.

Miljöbalken innehöll tidigare en särskild regel om behovsprövningen av täkter. När den regeln togs bort betonas i lagmotiven att frågan om resurshushållning ska beaktas vid en prövning om tillstånd och att detta är särskilt viktigt vid nyetablering av en täkt. En behovsutredning är ofta nödvändig för att myndigheten vid prövningen ska kunna tillämpa hushållningsbestämmelserna i 2 och 3 kap. miljöbalken. En ansökan kan avslås med motivering att behovet kan tillgodoses med material från en annan täkt och att lokaliseringen, med tillämpning av 2 kap. 6 § miljöbalken, därmed är olämplig (se prop. 2008/09:144 s. 12 f.). Behovet av täktmaterialet har således betydelse även vid lokaliseringsbedömningen. Att så är fallet har också bekräftats i ett flera avgöranden från Mark- och miljööverdomstolen (se t.ex. MÖD:s domar den 28 september 2012 i mål nr M 497-12, den 21 mars 2014 i mål nr M 3113-13 och den 20 april 2015 i mål nr M 5627-14).

Den verksamhet som Jehander sökt tillstånd för innebär nyetablering av en täkt i ett område som får anses som oexploaterat. Att det på platsen finns spår från en äldre grustäkt ger inte anledning att karaktärisera området på något annat sätt. Den plats som valts för den planerade verksamheten omfattas inte av några riksintressen eller någon form av områdesskydd enligt 7 kap. miljöbalken. Verksamhetsområdet omfattas inte heller av någon detaljplan eller några områdesbestämmelser.

I riktlinjerna för Haninge kommuns översiktsplan (ÖP 2004) och den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFSS), två dokument som Jehander hänvisat till, har Ekeby pekats ut som ett område lämpligt för lokalisering av en bergtäkt med hänsyn till områdets läge samt det utvinningsbara materialet. Kommunfullmäktige i Haninge kommun har – i väntan på att en ny översiktsplan tas fram – beslutat att dokumentet ”BILAGA Uppdatering av Översiktsplan

Haninge kommun 2011” godkännas, spridas och medfölja ÖP 2004. I det dokumentet har kommunen uttalat följande. ”Texten om Ekeby bergtäkt gäller inte längre. [...] ...kommunen expanderar i närområdet och miljö och hållbarhet står i fokus för samhällsplaneringen...” (s. 14). Kommunens planer för en expansion har dock inte närmare konkretiserats. En översiktsplan är inte juridiskt bindande men har, om den berör frågor av vikt för bedömningen av tillåtligheten enligt miljöbalken, vägledande betydelse för efterföljande rättsverkande beslut. Haninge kommun har även antagit en ”Hästpolicys” där hästnäringens betydelse för kommunen beskrivs och hur hästhållningen i kommunen ska underlättas. Enligt mark- och miljödomstolens mening ska lämpligheten i valet av plats för den planerade verksamheten göras med utgångspunkt från de nu redovisade förutsättningarna (jfr 2 kap. 6 § miljöbalken).

Behovet av bergmaterial; verksamhetens lokalisering

Jehander har uppskattat behovet av bergmaterial inom Haninge kommun till 760 000 ton/år, men att det kommer att öka i takt med att kommunen växer. För att beräkna ballastbehovet har bolaget utgått från en genomsnittlig förbrukning av 10 Mton ballastmaterial/år multiplicerat med invånarantalet i kommunen (se miljökonsekvensbeskrivningen s. 60).

Enligt SGU kan behovet av bergmaterial från täkter översiktligt bedömas med stöd av ett nyckeltal som uttrycks som ballastleverans per invånare (se domen s. 31-32). Nyckeltalet avser bergmaterial från tillståndsgivna täkter exklusive entreprenadberg. SGU har angett nyckeltalet för riket till 7,9 ton/person och år, medan det för Stockholms län angetts till 3,5 ton/person och år. Med tillämpning av nyckeltalet för riket (7,9 ton/år) skulle behovet inom Haninge kommun uppgå till ca 600 000 ton/år, enligt mark- och miljödomstolens beräkning.

För de södra delarna av Stockholmsregionen bedömer SGU berggrundens lämplighet för vägändamål som ett klass-2 material, dvs. ett material som kan användas som obunden ballast men även som asfaltsballast, dock ej som ballast för de mest högpresterande slitlager-skikten (klass-1 material). Inom Stockholmsregionen saknas klass-1 material nästan helt (se domen s. 31-32).

SGU:s uppgifter om berggrundens lämplighet har inte motsagts av Jehander.

När det gäller produktionen av bergmaterial har Jehander angett att det inom en radie av 20 km från Ekeby finns tre pågående verksamheter med tillstånd för bergtäkt (se miljökonsekvensbeskrivningen s. 60).

<i>Plats</i>	<i>Tillståndsgiven mängd</i>	<i>Tillståndstid</i>
Riksten 8:2 i Botkyrka kn	9, 6 Mton	2007 – 2028
Gladö kvarn i Huddinge kn	11,0 Mton	2010 – 2035
Rundan 1:2 i Haningen kn	2,0 Mton	t.o.m. 2017

Verksamheterna i Riksten och Gladö Kvarn har långa återstående tillståndstider. De täkterna har också möjlighet till en omfattande årlig produktion som, givet ett någorlunda jämt uttag över tiden, kan antas uppgå till närmare 900 000 ton/år. Det kan därför ifrågasättas om inte redan produktionen vid täkterna i Riksten och Gladö Kvarn kan tillgodose behovet av bergmaterial inom Haninge kommun, även om man – som bolaget gör – räknar med att behovet för närvarande uppgår till närmare 800 000 ton/år. Utredningen i målet visar alltså inte annat än att behovet av bergmaterial kan tillgodoses genom befintliga täkter i området. Det har inte heller framkommit att bergmaterialet i Ekeby skulle ha sådana egenskaper eller vara av sådan kvalitet att det inte kan ersättas med bergmaterial från de befintliga täktverksamheterna. Det anföras innebär sammantaget att valet av plats för en ny bergtäkt inte är lämpligt (jfr 2 kap. 6 § miljöbalken).

Pågående verksamheter; verksamhetens lokalisering

Haninge kommun har anförts att den ansökta verksamhetens lokalisering är olämplig med hänsyn till hästnäringens betydelse för kommunen. Ägarna till 91 m.fl. har framfört synpunkter på den ansökta verksamhetens negativa inverkan på hästhållningen och ridandet i området.

Enligt mark- och miljödomstolen mening är valet av plats för en ny bergtäkt inte lämpligt även med hänsyn till omfattningen av hästhållning och ridning i Ekeby (jfr 2 kap. 6 § miljöbalken).

Olägenheter till följd av bergtäkts- och återvinningsverksamheten

Klagandena har uttryckt oro för bl.a. buller, markvibrationer och damning från verksamhetsområdet, dvs. det område som utpekats på bilaga 2 till miljöprövningsdelegationens beslut.

Den närmaste bostadsbebyggelsen ligger på ett avstånd om ca 500 m från verksamhetsområdet. På samma avstånd finns det ett ridhus och stallbyggnader. Trots det relativt korta avståndet till närmaste bostadshus och karaktären av de verksamheter som bedrivs vid 91, bedömer mark- och miljödomstolen att störningarna från själva verksamhetsområdet är möjliga att begränsa till för omgivningen acceptabla nivåer med lämpliga villkor och nödvändiga skyddsåtgärder (exempelvis bullervallar, justering av anläggningarna under ett inledningskede, vattenbegjutning samt arbetstider och sprängplan). Det är alltså inte motiverat

att upphäva miljöprövningsdelegationens beslut på grund av störningar från verksamhetsområdet.

Det har också förts fram farhågor om olägenheter från transporter till och från verksamhetsområdet på Söderbyvägen samt i Tungelsta tätort. De olägenheter som har omnämnts är främst buller, avgaser och damm. Klagandena har också pekat på att en ökning av den tunga trafiken medför ökad risk för trafikproblem och olyckor.

Enligt mark- och miljödomstolens mening utgör transporterna till och från verksamhetsområdet ett s.k. följd företag (jfr NJA 2004 s. 421). Det område inom vilket olägenheter från följd företaget ska vägas in i bedömningen av om täkts- och återvinningsverksamheten ska anses vara tillåtlig bör begränsas till Söderbyvägen i dess sträckning från infarten till Lillgården och järnvägsövergången vid Tungelsta tätort i norr till påfarten i Gryt och Nynäsvägen i söder.

Vid synen kunde mark- och miljödomstolen konstatera att Söderbyvägen är tämligen smal och att det saknas trottoarer och gatubelysning. Flera mindre vägar med delvis skydd sikt ansluter till Söderbyvägen, bl.a. från bostadsområdena Hagaberg och Mildensborg samt Ekeby. Flera bostäder och tomter ligger nära vägen. Vägen passerar även nära ett gårdscentra där det bedrivs ridskoleverksamhet. Strax före det att Söderbyvägen når fram till Tungelsta och Lillgården går vägen i skarpa s-kurvor mellan bostadshus samt komplement- och ekonomibyggnader, som är placerade invid vägen. Vid Lillgården pågår uppförandet av ett ålderdomshem och förskola. Strax före det att Söderbyvägen ansluter till Nynäsvägen vid påfarten i Gryt finns det flera skarpa kurvor.

Enligt en trafikmätning (år 2003) uppgår antalet fordonsrörelser på Söderbyvägen, räknat som dygnsmedelvärde, till 830 st. Enligt den bullerutredning som bolaget utfört (februari 2011) utgör 7 procent av trafiken på Söderbyvägen tung trafik.

I ansökan har bolaget angett att den planerade verksamheten kommer att generera ett ökat trafikflöde på Söderbyvägen med upp till ca 162 tunga fordon per dygn. Endast 5–10 procent av trafiken ska gå norrut i riktning mot Tungelsta, medan 90–95 procent av trafiken ska gå söderut i riktning mot Nynäsvägen. Enligt bolaget kommer antalet fordonsrörelse på Söderbyvägen riktning söderut att öka med 17 procent.

Utredningen ger vid handen att trafikintensiteten på det aktuella avsnittet av Söderbyvägen är relativt låg för att vara ett tätortsnära område. Andelen tunga fordon är också låg (ca 7 procent), vilket innebär 50-60 st rörelser per dygn med tunga fordon. Den bilden av dagens trafiksituation motsägs inte av de uppgifter som klaganden lämnat. Den planerade verksamheten kommer att generera ett betydande

tillskott av tung trafik på Söderbyvägen. På dygnsbasis kommer den tunga trafiken att öka från 50-60 st till drygt 200 st fordonsrörelser. Transporterna till och från verksamhetsområdet kommer huvudsakligen att ske mellan kl. 06.00 och kl. 18.00, vilket i realiteten innebär ca 14 st tunga transporter per timme.

Ökningen av den tunga trafiken är betydande, inte bara totalt sett utan också mätt som andel av den tunga trafiken på Söderbyvägen. Den tunga trafikens intensitet ökar också i betydande mån. Det är inte visat att de olägenheter som den tunga trafiken ger upphov till kan bemästras genom villkor och skyddsåtgärder. De olägenheter som trafiken till och från verksamhetsområdet kommer att ge upphov till är alltså så stora att verksamheten inte bör tillåtas.

Sammanfattning

Det har inte visats att behovet av bergmaterial inte kan tillgodoses genom befintliga bergtäkter. Lokalisering är inte heller lämplig med hänsyn till hästhållning och ridning i Ekeby. Den tunga trafik som den ansökta verksamheten genererar kommer att ge upphov till olägenheter som inte bör tålas. Den ansökta bergtäkts- och återvinningsverksamhet är alltså inte tillåtlig enligt miljöbalken. Miljöprövningsdelegationens beslut ska därför upphävas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 3](#) (DV427)

Överklagande senast den 9 december 2015.

Inge Karlström

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Inge Karlström, ordförande, och tf. tekniska rådet Lars Hydén samt de särskilda ledamöterna Åsa Ahlgren och Agneta Melin. Föredragande har varit beredningsjuristen Alexandra Venander.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

399, 400, 401,
402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409.

409, 410, 411, 412, 413, 414,
415.

Ombud för 78, 91, 103 och 308: Advokaterna 416 och 417

MOTPARTER

- 1 Länsstyrelsen i Stockholms län, Box 22067, 104 22 Stockholm
- 2 Sand & Grus AB Jehander, Box 47124, 100 74 Stockholm

Ombud för 2: Advokaten 418 och jur.kand. 419